

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Вищого навчального
закладу Укоопспілки
«Полтавський університет
економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н
Форма № П-4.04

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

Навчально-науковий інститут бізнесу та сучасних технологій
Форма навчання денна
Кафедра міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин

Допускається до
захисту
Завідувач кафедри
_____ Л. С. Франко
« _____ » _____ 202
1 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Взаємодія України з міжнародними валютно-фінансовими
організаціями»**

*зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини освітня програма
«Міжнародний бізнес» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти*

Виконавець роботи Сахно Світлана Валеріївна

(підпис, дата)

Науковий керівник к. е. н. Стрілець Вікторія Юріївна

(підпис, дата)

Рецензент Перегуда Юлія Володимирівна

Полтава 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ: РОЛЬ, ВИДИ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	7
1.1. Значення та роль міжнародних валютно-фінансових організацій у світовій економіці.....	7
1.2. Види міжнародних валютно-фінансових організацій та їх характеристика.....	15
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. ВЗАЄМОДІЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ВАЛЮТНО- ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ.....	25
2.1. Сучасні тенденції відносин Міжнародного валютного фонду та України.....	25
2.2. Роль групи Світового Банку у розвитку української економіки.....	32
Висновки до розділу 2.....	40
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ... ..	42
3.1. Шляхи подолання проблем України, що перешкоджають ефективній взаємодії з міжнародними валютно-фінансовими організаціями.....	42
3.2. Стратегічні перспективи взаємодії України з міжнародними валютно-фінансовими організаціями	49
Висновки до розділу 3.....	57
Висновки.....	59
Список використаних інформаційних джерел.....	62

ВСТУП

Актуальність теми. Системна співпраця з провідними міжнародними валютно-фінансовими організаціями (далі МВФО) сприяє вирішенню багатьох ключових фінансово-економічних і соціальних проблем розвитку як окремих країн, так і глобального економічного простору. У першу чергу, до них відносяться усунення диспропорцій платіжних балансів, дефіцитів державних бюджетів, радикальні економічні та соціальні реформи країн з перехідним типом економіки, яких не можна було досягти тільки за рахунок внутрішніх стабілізаційних чинників. Крім того, співпраця України з МВФО свідчить про прагнення швидше інтегруватись у світове господарство та сподівання на отримання країною консультативної та фінансової допомоги для подолання наслідків криз і досягнення економічного розвитку. Відзначаючи провідну роль МВФО в забезпеченні структурних реформ в Україні, варто підкреслити важливість ефективного діалогу для розвитку продуктивних зв'язків. Поступове зміцнення відносин з МВФО повинне передбачати поглиблення консультативно-дорадчого співробітництва та формування індивідуальних рішень, які максимально відповідатимуть українським реаліям, сприятимуть зміцненню державних фінансів і прискоренню економічного зростання. Співпраця України з МВФО повинна бути спрямована на істотне підвищення результативності спільних проектів у державному секторі.

Зростання ролі використання кредитних ресурсів МВФО як чинника та інструмента проведення структурної трансформації національної економіки в контексті посилення тенденцій до глобалізації та інтернаціоналізації потоків капіталу об'єктивно спричинили інтерес дослідників до цієї галузі міжнародної співпраці. Так, українськими науковцями проведене ґрунтовне всебічне дослідження цієї проблематики. Зокрема, Шереметьєва О. дослідила сутність поняття «міжнародна фінансова організація» [55]; Борідько Н.,

Криворучко Н. визначено вплив міжнародних фінансових організацій на інвестиційний простір України [3]; Цебенко Н. М. досліджено роль міжнародних фінансових організацій у модернізації виробничої інфраструктури української економіки; Петрик О. А., Батковський В. досліджували фінансові програми МВФ для надання фінансової допомоги країнам [40], в той час як Рудик Н. розглядав міжнародне кредитування ЄБРР як джерело фінансування розвитку підприємств України [43]; Колосова В. П. досліджувала вплив міжнародних фінансових організацій на економічний розвиток країни [19].

Водночас виникнення кризових явищ у світових фінансах та відсутність дієвих механізмів їх передбачення та попередження зробили міжнародні валютно-фінансові організації об'єктом всебічної критики.

Метою дослідження є обґрунтування взаємодії України з міжнародними валютно-фінансовими організаціями. Поставлена мета обумовила необхідність вирішення ряду взаємозалежних завдань:

- розкрити значення та роль міжнародних валютно-фінансових організацій у світовій економіці;
- надати характеристику видам міжнародних валютно-фінансових організацій;
- дослідити сучасні тенденції відносин Міжнародного валютного фонду та України;
- визначити роль групи Світового Банку у розвитку української економіки;
- розглянути шляхи подолання проблем України, що перешкоджають ефективній взаємодії з міжнародними валютно-фінансовими організаціями;
- обґрунтувати стратегічні перспективи взаємодії України з міжнародними валютно-фінансовими організаціями.

Об'єктом дослідження є діяльність міжнародних валютно-фінансових організацій.

Предметом дослідження є взаємовідносини України з міжнародними валютно-фінансовими організаціями.

Методи дослідження. В процесі дослідження використано наступні методи: системний та структурно-функціональний – для з'ясування сутності та складових МВФО; класифікації – при дослідженні видів МВФО за різними ознаками; аналізу та синтезу – для з'ясування місця та ролі ключових міжнародних організацій у структурі МВФО; порівняльний – при проведенні порівняльного аналізу діяльності Міжнародного валютного фонду та Групи Світового банку; емпіричний – при дослідженні практики та результатів діяльності МВФО в Україні; графічний – з метою наочного відображення отриманих результатів аналітики.

Інформаційну базу досліджень склали матеріали офіційних сайтів Міністерства закордонних справ, Міністерства фінансів; Національного банку України; Державного реєстру міжнародних організацій; статистико-аналітичні матеріали Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Європейського інвестиційного банку, Німецько-українського фонду; статистичні дані Eurostat, матеріали статей, тез, монографій зарубіжних і вітчизняних науковців, електронні ресурси мережі Інтернет, що містять інформацію про діяльність МВФО.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Виконання кваліфікаційної роботи пов'язане з планом наукових досліджень Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» за темою «Сучасні процеси глобалізації: рушійні сили, мегатренди, суперечності» (0113U006220). Внесок автора полягає у визначенні ролі міжнародних валютно-фінансових інститутів у розвитку України.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення і отримані результати досліджень оприлюднені на науковій конференції студентів та молодих вчених спеціальності «Міжнародні економічні відносини» «Актуальні проблеми теорії та практики міжнародних економічних відносин в умовах глобальної трансформації» (м. Полтава, 2 грудня 2020 року).

Публікації: Сахно С. В., Стрілець В. Ю. Діяльність міжнародних валютно-

фінансових організацій на сучасному етапі глобалізації світу. *Актуальні проблеми теорії та практики міжнародних економічних відносин в умовах глобальної трансформації*: матеріали наукової конференції студентів та молодих вчених спеціальності «Міжнародні економічні відносини» (м. Полтава, 2 грудня 2020 року) / за заг. ред. Стрілець В.Ю. Полтава : ПУЕТ, 2020. С. 64 – 69 [45].

РОЗДІЛ 1

МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ: РОЛЬ, ВИДИ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Значення та роль міжнародних валютно-фінансових організацій у світовій економіці

Сьогодні світова економіка більше не являє собою просту сукупність національних економік, які розгортають взаємне економічне співробітництво, вона стає єдиним ринком і виробничою зоною з національними та регіональними секторами. На глобальному рівні виникають нові ринки, з'являються нові інструменти, формуються нові дійові особи (розробляються нові правила регулювання міжнародних відносин у вигляді багатосторонніх угод з питань економічного співробітництва). Взаємозалежність країн стає однією з найістотніших рис процесу глобалізації світової економіки. Така взаємозалежність дедалі більше зумовлює координацію діяльності держав у вирішенні не тільки політичних і економічних, а й інших глобальних проблем (екологічних, гуманітарних та ін.)

Розглянемо основні риси, що характеризують сьогодні світову економіку і стали результатом глобалізації:

- інтернаціоналізація господарського життя;
- активне поширення науково-технічних досягнень;
- лібералізація міжнародних валютно-кредитних відносин та фінансових ринків;
- зростання інтеграції національних ринків грошей та капіталу.

Глобалізовані міжнародні фінансові ринки стали більш відкритими, ліквідними та інтегрованими, ніж коли-небудь раніше, змінилося і сприйняття цих ринків урядами.

Незважаючи на всі ці швидкі, динамічні зрушення, процес глобалізації світової фінансової системи ще далекий від завершення. Оскільки країни світу мають власні валюти, фінансова інтеграція є неповною.

Міжнародний ринок капіталу лишається сегментованим на сфери різних національних валютних систем, тому існують відмінності у процентних ставках між країнами.

Міжнародна диверсифікація активів інвесторів провідних країн з ринковою економікою відбувається досить повільно. Наприклад, переважна частина пакетів цінних паперів інвесторів США, Японії, Британії, Німеччини має форму національних цінних паперів. Це стосується й найбільших пенсійних та інвестиційних фондів. Крім того, фінансові ринки країн з перехідною економікою та країн, що розвиваються, відносно менше інтегровані у світову фінансову архітектуру, ніж фінансові ринки промислово розвинутих ринкових економік. Лібералізація контролю, який обмежує міжнародні потоки капіталу, та дерегуляція ринків цінних паперів у цих країнах тільки розпочалися.

В умовах глобалізації перед країнами світу постає проблема, як найбільш ефективно здійснювати та координувати економічну політику, аби забезпечити економічне зростання, безпеку і стабільність у межах власних кордонів. Зближення національних економік та фінансових ринків сформувало передумови для створення механізму глобального регулювання та глобальної координації дій країн у фінансово-економічній сфері. Надзвичайно відповідальну роль у цьому процесі покладено на міжнародні організації, зокрема, міжнародні фінансові організації, бурхливий розвиток яких відбувся у ХХ ст. Якщо на початку ХХ ст. у світі існувало близько 30-ти міжнародних організацій, то вже наприкінці 90-х рр. їх налічувалося більше, ніж 250.

На сучасному етапі одним з основних завдань міжнародних організацій є запобігання негативним наслідкам глобалізації. Перш ніж визначити роль міжнародних валютно-фінансових організацій у світовій економіці доцільно дослідити етимологічну суть поняття. Так, міжнародні фінансово-кредитні

організації (далі МВФО) є різновидом міжнародних організацій, ключовими особливостями яких є те, що вони діють на основі на засновницького міжнародно-правового договору принаймні двох держав (чи інших суб'єктів міжнародного права) та здатні на основі власної внутрішньої структури здійснювати через власні органи свою самостійну волю у зовнішніх відносинах [5].

Під МВФО розуміють об'єднання держав, яке створене на основі міжнародної угоди, має колективні органи, самостійну волю і відповідає вимогам міжнародного права [30]; міжнародну установу, сформовану з двох і більше держав, яка наділена в силу установчих документів правовим статусом міждержавної (міжурядової) організації з визначеною функціональною міжнародною правосуб'єктністю або недержавної (неурядової) організації з тим або іншим правовим національним статусом, представленим в одній або декількох державах [6]; міжнародну міжурядову (міждержавну) та/або міжнародну неурядову організацію [55, с. 59].

Узагальнення поглядів вчених на розуміння сутності МВФО (табл. 1.1) як складової міжнародних організацій дозволило обґрунтувати розуміння як організації, яка створена на основі міждержавних (міжнародних) угод у сфері міжнародних фінансів, де учасниками угод можуть виступати держави і недержавні інститути [4].

Так, Дахно І. І. звертає увагу, що міжнародні міжурядові економічні організації є постійним об'єднанням відповідних держав. Бонн створюються на основі схваленої державами міжнародної угоди чи іншого установчого акта з метою координації зусиль для вирішення певних проблем [10, с. 44].

Опришко В. Ф. зазначає, що під міжнародною економічною організацією слід розуміти різновид міжнародної організації, яка покликана сприяти і забезпечувати міжнародне економічне співробітництво за участю держав та інших міжнародних організацій, незалежно від того, чи для неї цей напрям є основним або одним із напрямів міжнародного співробітництва [12].

Таблиця 1.1 – Тлумачення поняття «міжнародна фінансово-валютна організація» у різних джерелах

Джерело	Визначення
Дахно І. І.	МВФО є постійним об'єднанням відповідних держав, що створюються на основі схваленої державами міжнародної угоди чи іншого установчого акта з метою координації зусиль для вирішення певних проблем [6, с. 44].
Опришко В. Ф.	різновид міжнародної організації, яка покликана сприяти і забезпечувати міжнародне економічне співробітництво за участю держав та інших міжнародних організацій, незалежно від того, чи для неї цей напрям є основним або одним із напрямів міжнародного співробітництва [34].
Шумілов В. М.	організація, яка наділена її учасниками компетенцією здійснювати діяльність у валютно-фінансовій сфері, тим чи іншим чином задіяна у функціонуванні міжнародної фінансової системи. Іншими словами, міжнародною фінансовою організацією можна вважати практично будь-яку міжнародну організацію, присутність якої у міжнародній фінансовій системі помітна [56].
Шереметьєва О.	вид міжнародної міжурядової організації, що представляє собою об'єднання двох чи більше держав, або інших суб'єктів міжнародного права, яке створене на основі міжнародної угоди з метою сприяти, забезпечувати та здійснювати міжнародне валютно-фінансове співробітництво у межах своєї компетенції, визначеної в засновницькому (установчому) документі і яке наділене функціональною міжнародною правосуб'єктністю, має власну внутрішню структуру та реалізує самостійну волю у зовнішніх відносинах [55, с. 62].
Лютік О. М., Лисак Д. С.	організації, засновниками яких є кілька країн-членів МВФО, які надають фінансові ресурси країнам – членам МВФО на умовах, визначених їх статутними документами, і членом яких є Україна згідно з чинним законодавством [23, с. 66].

Водночас Богуславський М. М. під міжнародними економічними організаціями розуміє міжнародні організації, членами яких є держави, які створені на основі міжнародного договору для координації дій їхніх членів з метою співробітництва у певних областях [11].

Серед головних завдань МВФО авторами виділяються:

- використання переваг економії масштабу завдяки розширенню обсягів ринку, зменшенню трансакційних витрат;
- вирішення завдань торгової політики: регіональні угруповання надають змогу створити більш стабільне середовище для взаємної торгівлі;

- сприяння структурній перебудові економіки завдяки використанню досвіду провідних економічно розвинених країн, що є членами об'єднання;
- підтримка молодих галузей виробництва за рахунок виходу місцевих виробників на більш широкий регіональний ринок;
- створення сприятливого зовнішньополітичного середовища шляхом забезпечення економічної і політичної консолідації та міжнародної воєнної безпеки;
- можливість регулювання соціально-економічних процесів на регіональному рівні;
- усунення перешкод на шляху взаємного обміну і взаємодії національних економік, забезпечення сприятливих умов господарювання на мікрорівні, стимулювання конкуренції [23, с. 67; 29, с. 377].

В умовах подолання негативних наслідків світової фінансово-економічної кризи та необхідності відновлення економічного зростання співробітництво України з МВФО спрямовується на залучення додаткових фінансових ресурсів для реформування національної економіки, реалізацію пріоритетних системних та інвестиційних проектів. У сучасній системі міжнародних відносин ресурси МВФО, за умови їх ефективного використання, є важливим джерелом ресурсного забезпечення реалізації пріоритетних проектів та завдань соціального та економічного розвитку, інструментом інституційних перетворень та міжнародної інтеграції. Пандемія COVID-19 посилила роль МВФО у глобальній економіці. Міжнародні фінансові установи мобілізують безпрецедентні рівні фінансових ресурсів для підтримки країн, що реагують на наслідки COVID для здоров'я та економіки.

Разом з тим слід відмітити, що існують негативні погляди науковців щодо ролі МВФО у глобальній економіці. Зокрема, критичне ставлення до зовнішньої допомоги відображено в працях Дітона А. [8], який стверджує, що зовнішня допомога від МВФО підриває підвалини держави і таким чином робить ці країни ще більш слабкими. Зокрема, зовнішня допомога розриває

фіскальні зв'язки між державою і платниками податків, уряд перестає бути зацікавленим у наданні адекватних суспільних благ своїм виборцям. Отже, допомога підриває те, чого бідні люди потребують найбільше, – формування ефективного уряду, який би вирішував проблеми суспільства. Автор закликає істотно скоротити обсяги допомоги бідним країнам і вважає, що таке скорочення є одним з дійових способів реальної допомоги країнам-реципієнтам, як і обмеження торгівлі зброєю, поліпшення торговельної політики, надання технічних консультацій, не прив'язаних до допомоги, а також створення ефективних ліків проти певних захворювань.

Як стверджує Колосова В. П., МВФО вважають, що допомога є ефективною тільки в тому разі, коли країна-реципієнт здійснює розумну економічну політику. Підхід до розподілу коштів на потреби розвитку, заснований на принципі селективності, мета якого – уникнути помилки, користується популярністю як у прихильників ринкової економіки, так і у практиків, які займаються проблемами розвитку. Збільшенню популярності селективного підходу сприяла криза в Греції, яка черговий раз поставила під сумнів ефективність надання міжнародної допомоги [19, с. 65].

Доцільність здійснення зовнішньої допомоги в контексті гіпотези про так звану «пастку бідності» обґрунтував Дж. Сакс [44]. Він також визначив основні необхідні параметри цієї допомоги. «Пастка бідності» – це стан економіки, за якого існують самопідтримуючі механізми, що перешкоджають розвитку. Термін “пастка бідності” часто використовується для опису поточного стану країн Африки і Південно-Східної Азії, які переживають тривалу економічну стагнацію, незважаючи на сталий економічний розвиток світової економіки в цілому. На думку вченого, головний спосіб подолати «пастку бідності» – здійснити цільові інвестиції за рахунок коштів міжнародних донорів. Це фінансування необхідне для збільшення рівня капіталу на душу населення. Коли даний рівень стане достатньо високим, тоді економіка країни-реципієнта буде спроможною задовольняти основні потреби. Домогосподарства зможуть здійснювати заощадження на майбутнє,

що, у свою чергу, дозволить поставити економіку на шлях сталого економічного зростання. Також потрібно враховувати той факт, що подібна допомога позитивно вплине на економічне зростання завдяки збільшенню віддачі від капіталу. Дж. Сакс вважає, що необхідний рівень інвестицій для виходу з «пастки бідності» неможливо профінансувати без донорської допомоги з боку міжнародних організацій і багатих країн, та виокремлює декілька аспектів ефективної зовнішньої допомоги [44, с. 317–320].

В цілому, серед ключових негативних наслідків впливу МВФО на економіки країн доцільно виділити наступні: формування ментальної залежності урядів від зовнішніх джерел фінансування, витіснення і гальмування розвитку приватного сектору, погіршення якості бюрократичного апарату, послаблення управління, зниження конкурентоспроможності [19, с. 69]. До позитивних наслідків слід виділити те, що МВФО відіграють важливу роль у підтримці економічних реформ у країнах-реципієнтах, надаючи можливість залучення пільгових фінансових ресурсів (для здійснення цих реформ і реалізації системних проектів розвитку економіки), прямих інвестицій і технічної допомоги в економіку (рис. 1.1).

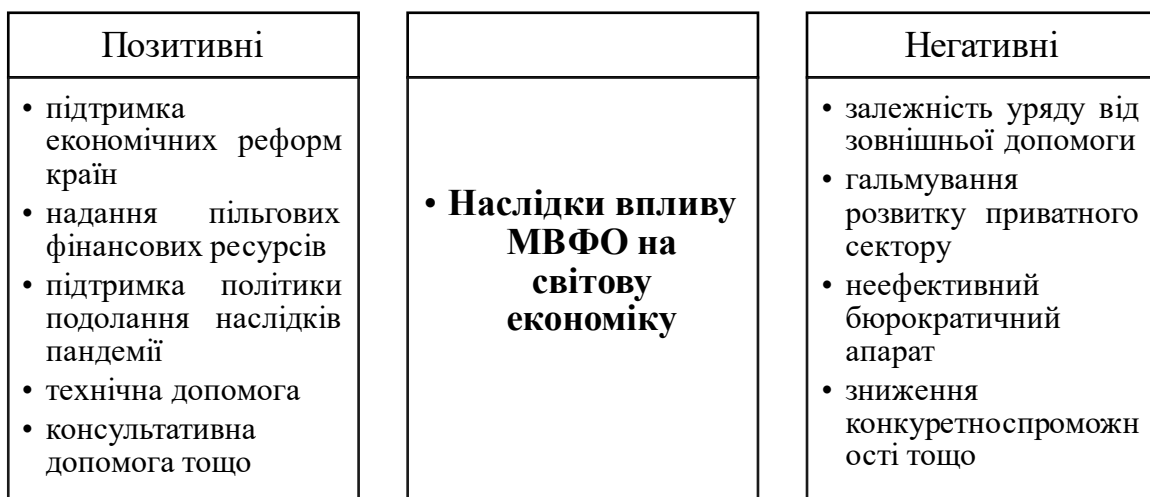

Рисунок 1.1 – Позитивні та негативні наслідки впливу МВФО на світову економіку

Джерело: складено автором на основі [23; 44; 19; 29].

Лютік О. М. і Лисяк Д. С., зосереджуючись на негативному впливі МВФО на вітчизняну економіку, визначають наступні ризики для України:

- неефективна діяльність апарату службовців і фахівців, залученого до процесу розробки і виконання проектів міжнародних фінансових операцій; надмірний бюрократизм під час підготовки кредитної заявки, що спричиняє збільшення терміну затвердження кредиту міжнародними фінансовими установами;
- непрозорість роботи із коштами міжнародних організацій;
- недостатня підтримка малого і середнього бізнесу як на законодавчому рівні, так і в плані реальних фінансових програм;
- низькі темпи упровадження реформ призвели до необхідності запозичення коштів у МВФ, ЄС та ін., що спричинило надвисокий рівень заборгованості. Сьогодні ця заборгованість перед міжнародними організаціями невпинно зростає;
- випадки нецільового використання кредитів;
- неефективне використання залучених коштів [23].

Підсумовуючи слід відмітити, що програми співробітництва з МФО є найефективнішими в тих країнах, де внутрішня і зовнішня політика найбільшою мірою відповідає цілям підвищення добробуту народу і, насамперед, економічному розвитку країни. Допомога повинна надаватись урядам, які намагаються досягти цього шляхом ефективного адміністрування, виконання основоположних функцій державної влади та ліберальної економічної політики.

Кредитні ресурси МВФО і є одним з найпоширеніших інструментів акумулювання фінансових ресурсів у національних економіках, які сприяють участі країн-реципієнтів на міжнародних ринках фінансів і капіталів, проте необхідно дотримуватися зваженого підходу до оцінки співробітництва з МФО та у визначенні переваг і недоліків залучення до національних економік ресурсів цих установ.

1.2. Види міжнародних валютно-фінансових організацій та їх характеристика

У науковій спільноті надають різні класифікаційні ознаки МВФО, що зумовлено специфікою об'єкту аналізу та поставленими цілями. Альтшулер А. Б. міжнародні кредитні організації та фонди об'єднує у шість груп:

- Організації та фонди, що належать до спеціалізованих установ ООН.
- Міжнародні організації європейського континенту.
- Азіатські міжнародні організації.
- Африканські міжнародні організації.
- Міжнародні організації країн Латинської Америки.
- Міжнародні організації арабських країн [1, с. 179].

Аналогічний термін «міжнародні кредитні організації та фонди» використовує Дахно І. І., але він розподіляє їх за регіональною ознакою на п'ять груп: Європи, Азії, Африки, Латинської Америки, арабських країн. А організації та фонди ООН становлять окрему групу глобального масштабу [6, с. 132].

Інші правники, такі як Опришко В. Ф., використовують термін «міжнародні валютно-фінансові та кредитні організації», але їх поділяють також на шість груп:

- організації та фонди як спеціалізовані заклади ООН;
- міжнародні організації Європейського континенту;
- азіатські міжнародні організації;
- африканські міжнародні організації;
- міжнародні організації країн Латинської Америки;
- міжнародні організації арабських країн та ін. [34, с. 312].

З іншого боку, Шумілов В. М. наводить достатньо повний перелік критеріїв, за якими можна класифікувати міжнародні фінансові організації. Так, за критерієм заглибленості у фінансову проблематику можна виділити:

- організації, у яких фінансова сторона діяльності не є основною, переважною, а є технічною, додатковою; фінансова сторона лише обслуговує основну діяльність такої міжнародної організації (ООН);
- організації, у яких фінансова сторона діяльності є головною або переважною. Саме такі організації можна віднести до міжнародних фінансових організацій.

За критерієм кількісного складу:

- універсальні;
- багатосторонні (або умовно універсальні);
- регіональні (обмеженого складу) або міжрегіональні;
- двосторонні.

За компетенцією:

- міжнародні фінансові організації спеціальної фінансової компетенції; міжнародні фінансові організації з компетенцією у сфері валютних, або боргових, або розрахункових, або інших відносин;
- широкої (або змішаної) компетенції, у тому числі загальнофінансові. Сюди можна віднести міжнародні фінансові організації, які діють у двох чи більше напрямках, виконують дві чи більше функції в міжнародній фінансовій системі [56].

Денисенко М. П., Поліщук. М. Р. за сферою діяльності міжнародні організації поділяють на декілька груп. До першої групи входять установи, діяльність яких має глибокий вплив на розвиток глобальної економіки в цілому і всіх її соціально-економічних підсистем, до яких відносяться міжнародні валютно-фінансові організації, зокрема Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Міжнародна організація праці, Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй, Всесвітня організація інтелектуальної власності. До другої відносяться міждержавна галузева організація поза

рамками ООН. Серед них найбільш значущою та пріоритетною для України є Світова організація торгівлі та Європейський банк реконструкції і розвитку. До третьої можна віднести близько 70 асоціацій європейських підприємців, переважно в промисловості й енергетиці, в галузі транспорту та зв'язку. Підтримка зв'язків з існуючими асоціаціями сприяє отриманню для України фінансових ресурсів, а також організаційної й технічної допомоги. Четверта група — це міжнародні кооперативні організації, на чолі яких Міжнародний кооперативний альянс [7, с. 43].

Досліджуючи МВФО у розрізі інституцій, слід відзначити, що вагомими титанами-кредиторами усіх економік світу є дві організації: Міжнародний валютний фонд (далі МВФ) та Світовий банк (далі СБ). Обидві організації покликані сприяти економічному розвитку країн, а відтак піддаються постійному порівнянню між собою. На перший погляд СБ і МВФ мають багато загальних характеристик:

- кожна з них у певному сенсі належать та керуються урядами країн-членів. Насправді практично кожна країна на землі є членом обох установ;
- обидві установи займаються економічними проблемами і концентрують свої зусилля на розширенні та зміцненні економіки країн;
- співробітники як СБ, так і МВФ часто виступають на міжнародних конференціях, говорячи на одній і тій же умовній мові економіки та професій розвитку. Ці дві установи проводять спільні щорічні засідання, які засоби масової інформації широко висвітлюють.
- обидві мають штаб-квартиру у Вашингтоні, округ Колумбія.

Однак, незважаючи на ці та інші подібності, Банк та МВФ залишаються різними. Принципова відмінність полягає в наступному: СБ є насамперед інституцією розвитку, в той час як МВФ – це кооперативна установа, яка прагне підтримувати впорядковану систему платежів і надходжень між країнами [8]. Кожен має різне призначення, чітку структуру, отримує фінансування з різних джерел, допомагає різним категоріям членів та прагне досягти різних цілей за допомогою властивих йому методів (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Порівняльна характеристика Світового банку та Міжнародного валютного фонду

Критерій порівняння	Світовий банк	Міжнародний валютний фонд
Цілі	Фінансування економічного розвитку	Вирішення фінансових проблем
Кількість працівників	понад 7000 співробітників	близько 2300 співробітників
Структура	складається з двох основних організацій: Міжнародного банку реконструкції та розвитку та Міжнародної асоціації розвитку	не має філій та дочірніх компаній
Джерела фінансування	Кошти власників: урядів 180 країн-членів	Ресурси надходять із підписки на квоти або членських внесків, сплачених 182 країнами-членами МВФ
Обсяг фонду	має статутний капітал 184 мільярди доларів, з яких члени сплачують приблизно 10 відсотків	має у своєму розпорядженні повністю оплачені квоти, які зараз становлять 145 млрд. СПЗ (близько 215 млрд. дол. США)
Об'єкти, яким надається допомога	надає найбільшій частині країн, що розвиваються, чий ВВП на душу населення становить менше 865 доларів США на рік, спеціальну фінансову допомогу через Міжнародну асоціацію розвитку (IDA)	допомагає всім членам - як промисловим, так і країнам, що розвиваються - які опинились у тимчасових труднощах з платіжним балансом, надаючи коротко- та середньострокові кредити

Джерело: складено автором на основі [35; 36].

Відповідно до відомостей Єдиного державного реєстру Міжнародних організацій, членом яких є Україна, станом на початок 2020 року Україна є членом 81 міжнародної організації [9].

Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями розпочалося у червні 1992 року, з прийняттям Закону України № 2402-ХІІ

«Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» [41].

На сьогодні активну роботу в ключі надання фінансової допомоги і кредитування ведуть кілька фінансових установ, серед яких такі структури Світового банку, як Європейський банк реконструкції та розвитку і Міжнародна фінансова корпорація. Крім цього, активно ведуть свою роботу з надання кредитів діючим підприємствам України Північна екологічна фінансова корпорація, яка здійснює діяльність у ключі реалізації проектів у сфері енергозбереження та захисту навколишнього середовища, а також Німецька кредитна установа по відновленню (німецький державний банк - KfW), яка реалізує програму сприяння кредитуванню малого та середнього бізнесу для розширення обсягів виробництва, поліпшення якості та асортименту продукції, підвищення продуктивності праці та створення нових робочих місць [9].

Наразі серед МВФО, що мають взаємовідносини з Україною найбільш впливовими є: Багатостороннє агентство з гарантій інвестицій (БАГІ); Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР); Міжнародна асоціація розвитку (МАР); Міжнародна фінансова корпорація (МФК); Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР); Міжнародний валютний фонд (МВФ); Чорноморський банк торгівлі та розвитку (табл. 1.3).

При цьому серед досліджених МВФО Україна має наразі кредитні відносини лише з такими організаціями: Міжнародний банк реконструкції та розвитку у обсязі фінансових зобов'язань 4 000 000 дол. США та Міжнародний валютний фонд у обсязі 997,93 млн СПЗ (з яких на даний час сплачено 506 млн СПЗ).

Також вагоме фінансування було отримано від Європейського інвестиційного банку у розмірі 5 млрд. євро. Слід зазначити, що Міжнародний банк реконструкції та розвитку входить до складу групи Світового банку.

**Таблиця 1.3 – Ключові міжнародні валютно-фінансові організації,
членом яких є Україна**

Назва міжнародної організації	Характер фінансових зобов'язань перед міжнародною організацією	Джерело коштів, що пропонуються при набутті членства в міжнародній організації	Обсяг фінансових зобов'язань на 2020 рік
Багатостороннє агентство з гарантій інвестицій (БАГІ)	Фінансові зобов'язання відсутні	–	Внесок не нараховується
Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР)	Фінансові зобов'язання відсутні	Державний бюджет України	Внесок не нараховується
Міжнародна асоціація розвитку (МАР)	Фінансових зобов'язань немає	–	Внесок не нараховується
Міжнародна фінансова корпорація (МФК)	Фінансові зобов'язання відсутні	Державний бюджет України	-
Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР)	-	Державний бюджет України	4 000 000 дол. США
Міжнародний валютний фонд (МВФ)	Погашення боргу за програмою EFF, сплата відсотків за програмами «Стенд-бай», EFF та розподілами СПЗ	Державний бюджет України	997,93 млн. грн (сплачено 506,0 млн СПЗ*)
Чорноморський банк торгівлі та розвитку	Сплата членського внеску до статутного капіталу ЧБТР	Кошти Національного банку України	Не нараховано
Європейський інвестиційний банк	Сплата членського внеску до статутного капіталу	Державний бюджет України	5,0 млрд євро (використано 700,98 млн євро)

Джерело: складено на основі [9].

За відповідну взаємодію України з МВФО відповідають державні органи влади (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Центральні органи виконавчої влади України, що відповідальні за виконання фінансових зобов'язань перед міжнародною організацією

Назва міжнародної організації	Центральний орган виконавчої влади, відповідальний за виконання фінансових зобов'язань перед міжнародною організацією
Багатостороннє агентство з гарантій інвестицій (БАГІ)	Міністерство фінансів України
Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР)	Міністерство фінансів України
Міжнародна асоціація розвитку (МАР)	Міністерство фінансів України
Міжнародна фінансова корпорація (МФК)	Міністерство фінансів України
Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР)	Міністерство фінансів України
Міжнародний валютний фонд (МВФ)	Міністерство фінансів України, Національний банк України
Чорноморський банк торгівлі та розвитку (ЧБТР)	Міністерство фінансів України

Джерело: складено на основі [9].

Так, наразі більшість кредитних відносин України регулюється Міністерством фінансів України. В рамках реалізації цих проектів станом на 1 травня 2021 року використано 700,98 млн євро, в т.ч. у 2019 році – 139,7 млн євро та у 2020 році – 104,29 млн євро [48].

За дослідженням ключових результатів діяльності у напрямі взаємодії з МВФО (табл. 1.5) слід зазначити, що станом на кінець 2020 року найбільшу кількість проектів було профінансовано Європейським інвестиційним банком. Так, на сьогодні проектний портфель ЄІБ у державному секторі складає 24 проекти загальним обсягом 5,0 млрд євро.

Таблиця 1.5 – Фінансові результати взаємодії України з МВФО станом на 31.12.2020 р. [47]

Фінансування за проектами МВФО	Валюта проекту	Вартість проекту, млн	Кількість проектів	Сума використаних коштів, млн
Група Світового банку	Долари США	3093	12	1716,43
Європейський банк реконструкції та розвитку	Євро	1701	8	926,49
Європейський інвестиційний банк	Євро	5004	24	700,98
Німецький державний банк розвитку (KfW)	Євро	207,5	3	52,35
Євратом	Євро	300	1	200

Зокрема, дослідження обсягів використання коштів (рис. 1.2) показало, що за більшістю проектів наразі використано менше половини коштів. Виключення становить проект Світового банку та Євратом.

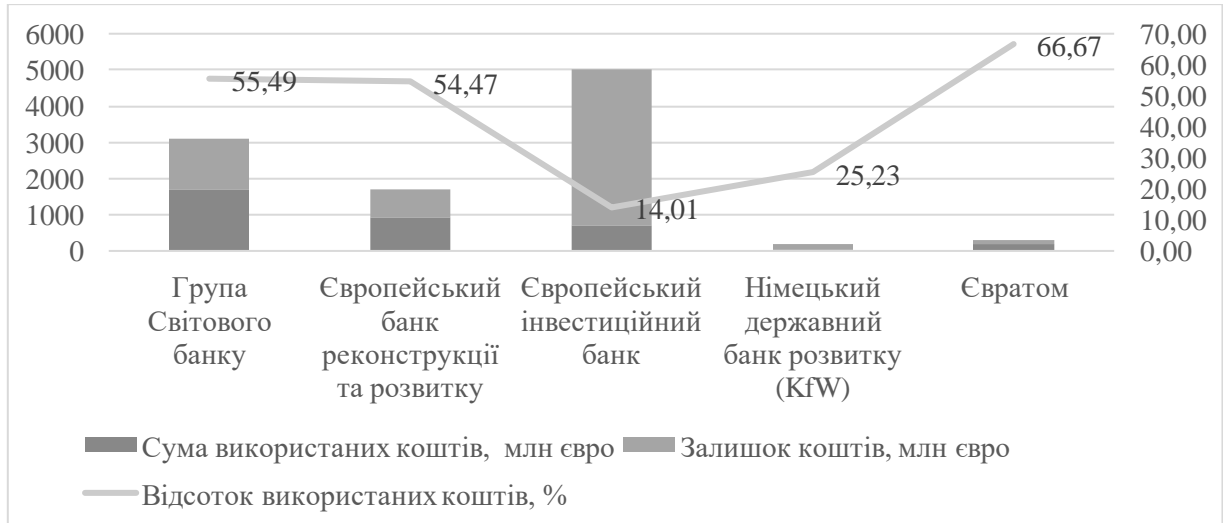

Рисунок 1.2 – Результати реалізації проектів МВФО в Україні станом на 2020 рік (млн євро/%)

Джерело: складено на основі даних [48].

Важливим інвестиційним кредитором модернізації української економіки вважається Європейський банк реконструкції та розвитку.

13 серпня 1992 року Україна набула статусу країни-члена ЄБРР. Правовою основою діяльності Банку в Україні є Стратегії, які затверджені Радою директорів ЄБРР. Кредитні кошти ЄБРР спрямовуються на підвищення енергоефективності в Україні через впровадження проектів енергозбереження, ядерну безпеку та нові технології вироблення електроенергії [54, с. 133].

Взаємодія відбувається в межах кількох напрямів. В межах першого напрямку реалізуються: підтримка проектів реконструкції та модернізації централізованого тепlopостачання міст Тернополя, Львова, Івано-Франківська, Житомира, консультаційні послуги в межах проекту «Генеральний план розвитку мереж електропередачі південного регіону ОЕС України з урахуванням сонячної та вітрової енергетики».

Другий напрям передбачає виконання програми з моніторингу чорнобильських проектів, третій охоплює проекти з розбудови громадського транспорту у Львові (розширення трамвайної мережі), Дніпрі (метрополітен, розроблення системи електронної оплати проїзду), Києві (метрополітен), Вінниці тощо.

Підсумовуючи, зазначимо, що МВФО покликані сприяти розвитку національних економік країн шляхом надання відповідного фінансування. Оскільки проведене дослідження виявило, що Україна наразі має кредитні відносини і двома ключовими МВФО (МВФ та МБРР), то доцільним є дослідження особливості взаємодії України з цими організаціями.

Висновки до розділу 1

У першому розділі «Міжнародні валютно-фінансові організації: роль, види та значення для світової економіки» розкрито значення та роль міжнародних валютно-фінансових організацій у світовій економіці та надано характеристику видам міжнародних валютно-фінансових організацій.

Визначено ключову роль міжнародних фінансово-валютних організацій у глобалізації світової економіки як інструменту регулювання фінансової ринку. Узагальнення тлумачень вчених щодо розуміння сутності поняття «міжнародні фінансово-валютні організації» сприяло їх обґрунтуванню як організації, яка створена на основі міждержавних (міжнародних) угод у сфері міжнародних фінансів, де учасниками угод можуть виступати держави і недержавні інститути. Визначено ряд ключових завдань, що покладаються на МВФО на сьогодні. Обґрунтовано, що МВФО мають як позитивні (підтримка економічних реформ країн; надання пільгових фінансових ресурсів; підтримка політики подолання наслідків пандемії; технічна допомога; консультативна допомога тощо), так і негативні наслідки для світової економіки.

Обґрунтовано існування різних класифікаційних ознак за якими виділяють різні види МВФО. Зосереджено увагу на класифікації МВФО у розрізі інституцій. Доведено, що ключову роль у цьому випадку мають дві організації: Міжнародний валютний фонд та Світовий банк. Надано порівняльну характеристику вищезазначених організацій за критеріями: цілі; кількість працівників; структура; джерела фінансування; обсяг фонду; об'єкти, яким надається допомога.

РОЗДІЛ 2

ВЗАЄМОДІЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

2.1. Сучасні тенденції відносин Міжнародного валютного фонду та України

Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями має велике значення для реформування економіки України. Незважаючи на низку організаційних недоліків, міжнародні кредити мають вагомим значення для України, оскільки сприяють покращенню економічного становища держави та її макрофінансових показників, формуванню конкурентного ринкового середовища, оновленню виробничої інфраструктури тощо. Вони дають змогу реалізувати велику кількість проектів, а саме: енергозберігаючих, інфраструктурних, із підвищення енергоефективності виробництв, великомасштабні транспортні проекти тощо.

Важливим гравцем на ринку міжнародного кредитування є Міжнародний валютний Фонд. МВФ – міждержавна валютно-фінансова організація, яка має статус спеціалізованого закладу ООН, до її складу входять 188 країн. МВФ розпочав діяльність у травні 1946 року згідно з рішенням, прийнятим під час міжнародної валютно-фінансової конференції у Бреттон-Вудсі (1944 рік). За статутом штаб-квартира МВФ розміщується в країні із найбільшою квотою, з 1946 року це – м. Вашингтон.

До ключових завдань МВФ належать такі:

1. Сприяти міжнародному валютному співробітництву через постійну установу, яка забезпечує механізм консультацій та співпраці з міжнародних валютних проблем.

2. Сприяти розширенню та збалансованому зростанню міжнародної торгівлі та сприяти тим самим сприянню та підтримці високого рівня зайнятості та реального доходу та розвитку виробничих ресурсів усіх членів як першочергові цілі економічної політики.

3. Сприяти стабільності обміну, підтримувати впорядковані обмінні домовленості між членами та уникати конкурентоспроможного знецінення курсу валют.

4. Сприяти встановленню багатосторонньої системи платежів за поточними операціями між членами та усуненню обмежень в іноземній валюті, що перешкоджають зростанню світової торгівлі.

5. Надати впевненість членам, надаючи загальнодоступні ресурси Фонду тимчасово для них під адекватними гарантіями, тим самим надаючи їм можливість виправити дезадаптації в платіжному балансі, не вдаючись до заходів, що руйнують національний або міжнародний добробут.

6. Відповідно до вищезазначеного, скоротити тривалість та зменшити ступінь нерівноваги міжнародних платіжних балансів членів [35].

Цікавою особливістю діяльності МВФ є те, що у кредитуванні вони використовують власну платіжну одиницю – СПЗ. Так, СПЗ (спеціальні права запозичення) – резервний та платіжний засіб, що емітується Міжнародним Валютним Фондом. Він існує лише в безготівковій формі у вигляді записів на банківських рахунках. СПЗ були створені МВФ в 1969 році, для підтримки Бретон-Вудської системи обмінного курсу. Основна мета створення: подолання парадоксу Тріффіна в межах Бретон-Вудської валютної системи – протиріччя між міжнародним характером використання і національною природою валют. Країні, що брала участь у цій системі, потрібні були офіційні резерви – урядові або центральні банківські капіталовкладення у формі золота і загальноприйнятих іноземних валют, які могли б бути використані, щоб донести чисту валюту на міжнародний валютний ринок, з метою збереження його обмінного курсу. Світовий попит на два ключових резервних активи – золото і долар США – довели неадекватність світового

торговельного та фінансового розвитку, що мали місце в той час. Таким чином, світова спільнота вирішила створити резервні активи під протекцією МВФ. Проте, лише через кілька років Бреттон-Вудська система зруйнувалась і головні валюти перейшли до режиму плаваючого обмінного курсу. Крім того, зростання на світових ринках капіталу полегшило процес надання позик кредитоспроможними урядами.

Сьогодні СПЗ має досить обмежену сферу використання – таку, як резервний актив, їх головна функція – бути розрахунковою грошовою одиницею МВФ і деяких інших міжнародних організацій. СПЗ не є ані валютою, ані вимогою на МВФ. Це, швидше, потенційна вимога на взаємокорисних валютах членів МВФ. Власники СПЗ можуть одержати ці валюти в обмін на їхні СПЗ двома шляхами:

1. Через угоду про добровільний обмін між членами;
2. Через перепризначення членів МВФ із сильними зовнішньоекономічними позиціями, щоб розповсюдити СПЗ від членів зі слабкими зовнішньоекономічними позиціями [4].

Вартість СПЗ визначає валютний курс (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Валютні курси СПЗ до основних валют світу та України

Валюта порівняння	Умовне позначення	СПЗ	Дата
Долар США	USD	0,7053	Березень 2021 року
Євро	EUR	0,842	Березень 2021 року
Гривня	UAH	0,02569	Березень 2021 року

Джерело: складено на основі даних [4].

МВФ є однією із головних світових організацій, яка масштабно підтримує країни у боротьбі з пандемією коронавірусу. Більше половини членів МВФ звернулись із проханням про підтримку МВФ, і МВФ оголосив, що готовий використати загальний кредитний потенціал, який становить

близько 1 трлн дол. США, для підтримки урядів, які відповідають на COVID-19. Світовий банк зобов'язався мобілізувати 160 мільярдів доларів протягом наступних 15 місяців, а інші багатосторонні банки розвитку зобов'язалися забезпечити 80 мільярдів доларів протягом цього періоду. За наполяганням МВФ та Світового банку країни G-20 у координації з приватними кредиторами домовились зупинити виплати боргу країнам з низьким рівнем доходу до кінця 2020 року.

МВФ має кілька варіантів фінансування для розміщення ресурсів у відповідь на COVID-19 пандемія. МВФ може надати швидко одноразову допомогу країнам, які реагують на стан здоров'я стихійного лиха, надати допомогу боргу для найбільш вразливих та найуразливіших країн, щоб допомогти вирішити питання громадськості катастрофи зі здоров'ям, збільшити розмір поточних позик МВФ та затвердити нові позики МВФ. МВФ також працює над збільшенням своєї гнучкості у відповіді на кризу. Наприклад, Виконавча рада МВФ прийняла пропозиції щодо пришвидшення розгляду питаннями фінансування запитів членів на надзвичайне фінансування та подвоєний (приблизно до 100 мільярдів доларів) доступ до надзвичайних ситуацій МВФ допомоги.

Україна є повноправним членом Міжнародного валютного фонду з 3 вересня 1992 року. Відповідно до статті XII Статей Угоди МВФ Україна входить до регіональної групи держав-членів на чолі з Королівством Нідерланди. Україна першою з країн пострадянського простору в 2003 році приєдналася до спеціального стандарту розповсюдження статистичних даних МВФ. Україна з 1994 року активно співпрацює з МВФ, використовуючи його фінансові і технічні ресурси з метою досягнення макроекономічної стабілізації та створення необхідних передумов для проведення економічних реформ. Таке співробітництво здійснювалось переважно в рамках реалізації 8 спільних програм - STF (системна трансформаційна позика), «Стенд-бай» (стабілізаційна позика), Механізм розширеного фінансування (позика на підтримку розвитку), попереджувальний «Стенд-бай» [49; 47; 48].

У серпні 2019 року Українська сторона ініціювала переговори з Міжнародним валютним фондом стосовно нової Програми з метою підтримки впровадження реформ. Після обговорення параметрів нової програми та визначення кроків, необхідних для отримання кредитної допомоги від МВФ 7 грудня 2019 року між Україною та МВФ було досягнуто згоди на технічному рівні (Staff Level Agreement) щодо нової трирічної Програми розширеного фінансування (Extended Fund Facility, EFF) загальним обсягом 5,5 млрд дол. США. У травні 2020 року в умовах невизначеності внаслідок пандемії коронавірусу МВФ були змінені підходи до виділення коштів країнам-членам у напрямку допомоги в рамках короткострокових інструментів. У зв'язку із цим перемовини щодо започаткування нової програми продовжились вже щодо програми Stand-by [49].

Основні напрями співпраці України та Національного банку з МВФ – співпраця за програмами підтримки платіжного балансу (Stand-by та Механізм розширеного фінансування), щорічні консультації в рамках Статті IV Статей Угоди МВФ, технічна допомога, а також реалізація іншої діяльності в рамках членства (рис. 2.1).

Рисунок 2.1 – Обсяги кредитування України Міжнародним валютним фондом за весь період співпраці, млн СПЗ

Джерело: складено автором на основі даних [47].

У червні 2020 року МВФ ухвалено нову 18-ти місячну програму Stand-by на суму близько 5 млрд дол. США, яка спрямована на підтримку бюджету, а саме на подолання негативних наслідки COVID-19. Перший транш у розмірі 2,1 млрд. дол. США Україна отримала 11 червня 2020 року [47].

Механізм Розширеного Фінансування покликаний підвищити рівень резервів Національного банку України, запобігти відтоку капіталу, посилити заходи, прийняті Урядом для стабілізації платіжного балансу країни, та допомогти Україні подолати структурні проблеми в її економіці завдяки проведенню назрілих реформ.

Необхідно зазначити, що від постійного взяття кредитів суттєво збільшується зовнішня заборгованість. Для того, щоб продовжувати співпрацю з МВФ Україна у 2020 році здійснила ряд змін у вітчизняному нормативно-правовому полі:

- введено в дію зміни до Митного та Податкового кодексів та інших законів, щоб дозволити ліквідацію обласних податкових та митних органів як незалежних юридичних осіб і тим самим створити Податкову та Митну служби як єдині юридичні особи;

- введено в дію зміни до законодавства про банківську діяльність, закону про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб та Кодексу адміністративного судочинства, щоб забезпечити, що суди керуватимуться експертними знаннями та розсудом НБУ та Міністерства фінансів у питаннях, що стосуються врегулювання банків (включаючи запровадження тимчасової адміністрації та ліквідацію) і не зможуть скасовувати рішення щодо врегулювання стосовно банків, дозволяючи лише компенсацію в межах доведених збитків, як засіб захисту, за необхідності;

- схвалено план дій на випадок виникнення непередбачених обставин з метою пом'якшення потенційних ризиків для фінансової стабільності та державних фінансів внаслідок несприятливих судових рішень щодо рішень про врегулювання стосовно банків, прийнятих в минулому;

- введено в дію законодавство щодо повернення кримінальної відповідальності за незаконне збагачення, що відповідає міжнародним стандартам та Конституції України;
- введено в дію поправки до закону про боротьбу з відмиванням доходів, у відповідності до стандартів FATF;
- скасовано верхнє обмеження тарифів на опалення для населення [47];
- унормовано питання реалізації проектів та звітування з використанням механізму отримання коштів позики для фінансування державного бюджету за результатами досягнення відповідних індикаторів;
- оптимізовано звітування в рамках реалізації Проектів з метою зменшення навантаження на відповідальних виконавців Проектів;
- вдосконалено процедуру визначення показників результативності інвестиційних Проектів та звітування щодо їх досягнення;
- уточнено процедуру підписання внутрішніх договорів, необхідних для реалізації інвестиційних Проектів.

Підсумовуючи, слід зазначити, що продовження співпраці України з Міжнародним валютним фондом може принести користь економіці країни, оскільки подальша співпраця має стати гарантією проведення структурних реформ в українській економіці. Другий позитивний момент – внутрішня і зовнішня стабільність, підтримка курсу, покриття дефіциту бюджету. Разом із тим, робота програми МВФ означає можливість появи ризиків, зокрема кошти від МВФ можуть бути витрачені не на структурні реформи. Другим ризиком є збільшення державного боргу.

В цілому, для подальшої співпраці України з МВФ необхідно впроваджувати різні організаційно-економічні заходи, внести зміни до існуючого законодавства, підвищити стимулюючу роль держави через удосконалення податкового законодавства тощо. Крім того слід провести ретельний аналіз необхідного обсягу та умови отримання і погашення міжнародних кредитів, які планує залучити Україна з метою нівелювання

індексу прострочення за даними кредитами, тобто здійснювати прогнозування тих результатів, які буде мати економіка України від залучення кредитів на міжнародному ринку і впроваджувати ефективні інвестиційні проекти щодо їх залучення.

2.2. Роль групи Світового Банку у розвитку української економіки

Світовий банк виник у 1944 році на Бреттон-вудській конференції, де було чітко визначено його головну мету фінансування економічного розвитку.

Перші позики Світового банку були надані наприкінці 1940-х років для фінансування відбудови зруйнованої війною економіки Західної Європи. Коли ці країни відновили певний рівень економічної самодостатності, Світовий банк звернув свою увагу на допомогу біднішим країнам світу. Світовий банк має одну центральну мету: сприяти економічному та соціальному прогресу в країнах, що розвиваються, сприяючи підвищенню продуктивності праці, щоб їхній народ міг жити краще та повніше.

В даний час Світовий банк має дві заявлені цілі, які він прагне досягти до 2030 року. Перший – покласти край бідності, зменшивши кількість людей, які живуть менше, ніж на 1,90 долара на день, до рівня, що не перевищує 3% світового населення. Другий – збільшити загальний добробут за рахунок збільшення приросту доходів у нижчих 40% кожної країни світу [36].

Світовий банк – багатостороння кредитна установа, що об'єднує п'ять інституцій, діяльність яких спрямована на підвищення рівня життя у країнах, що розвиваються, шляхом надання кредитів, гарантій та аналітичних і консультативних послуг. Штаб-квартира Групи Світового банку знаходиться у м. Вашингтоні, округ Колумбія, США. В Групу Світового банку входять:

- Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР);
- Міжнародна асоціація розвитку (МАР);

- Міжнародна фінансова корпорація (МФК);
- Багатостороннє агентство по гарантуванню інвестицій (БАГІ);
- Міжнародний центр по врегулюванню інвестиційних спорів (МЦВІС).

Світовий банк – це своєрідне кооперативне співтовариство, акціонерами якого є 187 країн-членів. Акціонери представлені Радою керуючих, яка є вищим органом управління. Рада керуючих приймає рішення та визначає політику Банку, свої збори проводить один раз на рік [50].

Нині основна увага Світового банку зосереджена на шести стратегічних темах:

- Найбідніші країни. Зменшення бідності та стійке зростання в найбідніших країнах, особливо в Африці.
- Постконфліктні та крижкі держави. Рішення спеціальних викликів постконфліктних країн та тендітних держав.
- Країни із середнім рівнем доходу. Рішення для розвитку з індивідуальними послугами, а також фінансуванням для країн із середнім рівнем доходу.
- Світові суспільні блага. Вирішення регіональних та глобальних проблем, які перетинають національні кордони, таких як зміна клімату, інфекційні хвороби та торгівля.
- Арабський світ. Більший розвиток та можливості в арабському світі.
- Знання та навчання. Використовуючи найкращі світові знання для підтримки розвитку.

Світовий банк зосереджений на наступних чотирьох ключових питаннях:

1. Підвищена прозорість. Більша частина рішень Світового банку та оцінок країн доступна для загального користування. Світовий банк продовжує співпрацювати з країнами для боротьби з корупцією як на рівні країн, так і на рівні банків.
2. Розширення соціальних проблем у боротьбі з бідністю.

3. Поліпшення конкурентоспроможності країн та збільшення експорту. Політика Світового банку та його роль донора допомогли покращити здатність деяких країн забезпечувати більшу частину світових доходів на основні товари.

4. Підвищення ефективності в різних галузях та залучення приватного сектору. Світовий банк тісно співпрацює з бізнесом у приватному секторі для розвитку місцевої інфраструктури, включаючи енергетику, транспорт, телекомунікації, охорону здоров'я та освіти.

Світовий банк та українська влада реалізують Концепцію партнерства з Україною на 2017-2021 фінансові роки [60], яка має на меті надання підтримки країні в забезпеченні тривалого відновлення економіки на користь усього населення. Концепція партнерства, що реалізуються, орієнтована на підвищення ефективності функціонування ринків, створення умов, необхідних для забезпечення фіскальної та фінансової стабільності, а також удосконалення надання послуг для всього населення України.

Схвалені у квітні 2017 року Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року та План пріоритетних дій Уряду на 2017 рік визначають п'ять пріоритетних напрямів:

1. Економічне зростання: на основі збільшення обсягів експорту та інвестицій, реалізації податкової та митної реформ, дерегуляції, земельної реформи, приватизації, реформування енергетики та підтримання макроекономічної стабільності шляхом продовження фіскальної консолідації.

2. Ефективне врядування: передбачає проведення реформи державного управління, децентралізації і реформи державних фінансів.

3. Розвиток людського капіталу шляхом проведення реформи системи охорони здоров'я, освіти, поліпшення надання державної соціальної підтримки, розвитку культури і спорту.

4. Верховенство права і боротьба з корупцією шляхом підтримки ефективного функціонування інститутів боротьби з корупцією, забезпечення рівного доступу до правосуддя та ефективного захисту прав власності.

5. Безпека та оборона передбачає захист суверенітету та територіальної цілісності держави, а також найважливіші аспекти безпеки громадян [37].

Під час розробки Концепції на 2017-2021 фінансові роки було враховано такі основні положення, винесені з огляду виконання та досвіду взаємодії СБ-Україна:

- врахування невизначеності ситуації в Україні СБ в перспективі для створення можливості коригування планів;
- найбільшу ефективність взаємодія СБ-Україна виявила при розв’язанні проблем щодо державної політики та інституційного характеру. Україна має величезні потреби в інвестиціях, задовільнити які буде складно без розв’язання проблем у сфері державної політики та в інституційній сфері;
- врахування інтегрованої взаємодії СБ з іншими МВФО (наприклад МВФ) для досягнення кращих результатів;
- необхідність ґрунтовної аналітичної роботи та моніторингу в банківському секторі, у сфері реформування енергетики, забезпечення адресності соціального захисту та поліпшення ділового середовища, що буде покладена в основу діяльності нового уряду та програм, розроблених іншими партнерами. Аналітична робота ГСБ повинна мати стратегічний і вибірковий характер, а її розпорошення на велику кількість малих завдань може призвести до втрати фокусу та падіння результативності програми аналітичної роботи; поширення знань Світового банку та надання платформи для громадського обговорення економічних проблем може бути не менш важливим, ніж аналітична робота як така;
- ретельне картування інтересів зацікавлених сторін, здійснення стратегічної комунікації та формування контурів зворотного зв’язку – саме це є необхідним для подолання впливу бізнес-інтересів окремих кіл;
- аналіз ризиків впровадження повинен включати в себе розуміння складності будови проектів, спроможностей щодо реалізації та почуття відповідальності.

У взаємодії СБ та України до 2020 року ставиться за мету «підвищення рівня та поліпшення якості життя на основі сталого економічного розвитку» що лежить в основі середньострокового бюджетного планування, річних детальних планів дій Уряду, стратегічних планів міністерств та інших відомств.

Протягом останніх семи років, СБ надав народові України підтримку у формі серії позик у рамках політики розвитку, декількох нових інвестиційних операцій, Програмного фінансування на основі результатів на підтримку сільськогосподарської галузі та двох гарантій загальним розміром майже 6 млрд доларів США, маючи на меті підвищення якості критично важливих державних послуг, підтримку у здійсненні реформ і сприяння розвитку приватного сектора.

Заходи з реформування, на підтримку яких здійснювались операції Банку, спрямовані на підтримку державної політики, сприяли належному врядуванню, прозорості та підзвітності в державному секторі, а також стабільності в банківському секторі, зниженню собівартості ведення бізнесу, а також ефективному використанню дефіцитних державних ресурсів для надання якісних державних послуг у важкий час. Ці операції також допомагали українській владі у продовженні реформування неефективної та несправедливої системи субсидій на оплату житлово-комунальних послуг, одночасно захищаючи малозабезпечених від наслідків підвищення тарифів шляхом зміцнення системи соціальної допомоги, реінтеграції регіонів, які зазнали впливу конфлікту, впровадженні заходів з реагування на пандемію COVID-19.

Інвестиційні проекти Світового банку спрямовані на підвищення якості основних державних послуг: централізованого теплопостачання, водопостачання й каналізації, охорони здоров'я та соціального захисту, а також державної інфраструктури: зокрема, ліній електропередачі та автомобільних доріг державного значення. Крім того, Банк надає Україні підтримку у формі рекомендацій у сфері державної політики й технічну

допомогу в опрацюванні та реалізації структурних реформ комплексного характеру.

На додачу до фінансування кількох проектів у приватному секторі, реалізація яких триває, Міжнародна фінансова корпорація (IFC) реалізовує в Україні масштабну консультаційну програму, спрямовану на спрощення нормативних вимог, поліпшення інвестиційного клімату, підвищення енергетичної ефективності, зміцнення конкурентоспроможності місцевих виробників харчових продуктів, сприяння відкриттю нових ринків і розширення доступу до фінансування.

Досліджуючи взаємодію України з групою Світового банку (рис. 2.2) слід відмітити, що найбільша сума фінансових зобов'язань спостерігається у 2019 році, коли Україною взяті на себе зобов'язання у розмірі 950 млн дол. США.

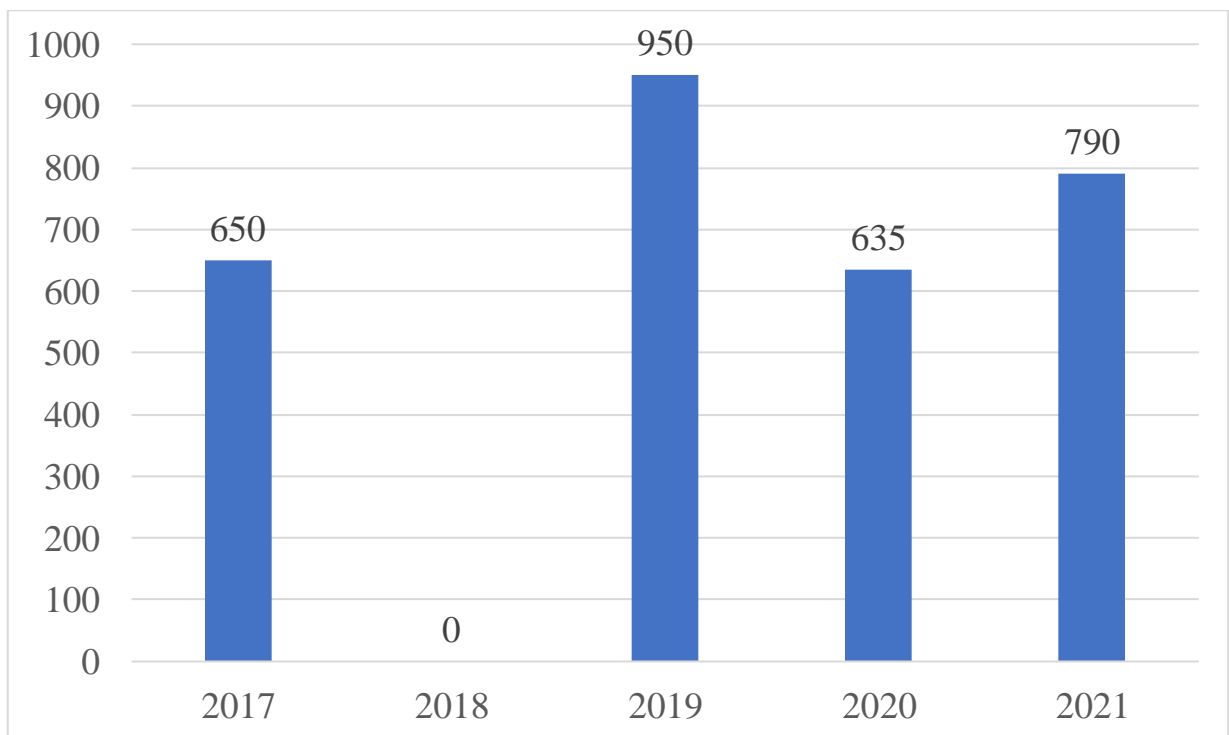

Рисунок 2.2 – Зобов'язання України перед групою Світового банку (включають зобов'язання МБРР і МАР), млн дол США [37]

Серед основних проблем співробітництва з МБРР часто наголошують на непрозорості системи відбору кредитних проектів (переважно на основі «міністерського лобіювання», а не відкритого тендеру або обговорення) та

відсутності реальної оцінки ефективності реалізації проектів [25]. Кредити МБРР надаються під гарантії державного бюджету, а тому позичальники повинні повертати надані кредити.

Експерти Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України вказують на такі основні проблеми співробітництва з МБРР, як «непрозорість системи відбору проектів...відсутність реальної оцінки ефективності реалізації проектів (при підготовці техніко-економічного обґрунтування оцінка робиться лише з точки зору ефективності використання коштів МБРР, а реальний соціально-економічний ефект не оцінюється)», що призводить до неможливості здійснення вибору найбільш ефективного шляху реалізації таких проектів [26].

Слід зазначити, що Світовий банк намагається допомогти Україні розширити свою відповідь у боротьбі з пандемією, було залучено додаткове фінансування. 27 квітня Світовий банк схвалив додаткову позику на суму 135 мільйонів доларів США для підтримки реформування системи охорони здоров'я України. Ці кошти підуть на оновлення і реформу лікарень, а також на навчання тисяч лікарів надавати сучасні медичні послуги. Проект також допоможе фінансувати медичні потреби людей з державного бюджету та забезпечить 35 мільйонів доларів на заходи невідкладного реагування на COVID-19. Мінімум 242 лікарні та 25 центрів швидкої допомоги отримають підтримку від цих ініціатив Світового банку з реструктуризації та додаткового фінансування.

«Ми змогли додатково залучити 135 мільйонів доларів США від Світового банку, з яких 35 мільйонів доларів будуть використані для боротьби з COVID-19», – заявив міністр охорони здоров'я України Максим Степанов під час свого брифінгу 28 квітня. «Зокрема, 20 мільйонів доларів будуть використані для придбання матеріалів та обладнання, а 15 мільйонів доларів будуть використані для додаткового фінансування медичних установ з метою протидії COVID-19».

Дані ініціативи Світового банку здійснюються у рамках більш широких зусиль щодо посилення контролю за захворюваннями, вдосконалення заходів у сфері громадського здоров'я, та допомоги приватному сектору продовжувати функціонувати і зберігати робочі місця.

Впродовж найближчих 15-ти місяців Світовий банк виділить до 160 мільярдів доларів США фінансової підтримки на допомогу країнам захистити свої найбільш вразливі групи населення, підтримку бізнесу та посилення відновлення економіки.

До початку спалаху COVID-19, проект «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей» понад чотири роки сприяв покращенню результатів у сфері охорони здоров'я та підтримав пацієнтів, які потребували життєво необхідних клінічних послуг. Наприклад, у Дніпропетровській області у рамках проекту 52 амбулаторії загальної практики та сімейної медицини були реконструйовані, ще 10 - на Рівненщині. По всій Україні 21 тисяча медичних працівників пройшли навчання і надають більш якісні медичні послуги, відповідно середнє перебування пацієнта у стаціонарі скоротилось з 11,7 днів до 9,5 днів.

Проект також перевиконав початкову мету – забезпечити, щоб 55 відсотків усіх закладів первинної медичної допомоги відповідали нормам наявності обладнання, яке необхідне для допомоги при серцево-судинних захворюваннях. На сьогодні таких закладів майже 70%.

Успіх, досягнутий проектом «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей», зробив його ідеальним кандидатом для реструктуризації. Він також став запорукою отримання додаткового фінансування саме тоді, коли стали помітними складні наслідки COVID-19.

Виділення Світовим банком нових коштів та реструктуризація інших проектів допоможуть країні успішно розвиватись і забезпечить її більш здорове майбутнє. Така підтримка йде на допомогу Україні та її лікарям, щоб медики виконували свою дуже важливу місію – рятувати якомога більше життів.

Висновки до розділу 2

У другому розділі «Взаємодія України з міжнародними валютно-фінансовими організаціями» досліджено сучасні тенденції відносин Міжнародного валютного фонду та України та визначено роль групи Світового Банку у розвитку української економіки.

Обґрунтовано важливість МВФ у фінансуванні потреб країн у розвитку та визначено ключові завдання, які виконуються організацією на сучасному етапі. Акцентовано увагу на тому, що у особливість є використання власного платіжного засобу (спеціальні права запозичення) у діяльності. Визначено валютні курси СПЗ до основних валют світу та України. Доведено, що МВФ є однією із головних світових організацій, яка масштабно підтримує країни у боротьбі з пандемією коронавірусу.

Проведено дослідження історії співпраці МВФ з Україною. Проаналізовано обсяги кредитування України Міжнародним валютним фондом за весь період співпраці. Визначено, що для продовження співпраці Україні необхідно провести ряд реформ у нормативно-правовому полі.

Надано характеристику Групи Світового банку та визначено, що його діяльність зосереджена наступних стратегічних темах: найбільш бідні країни; постконфліктні та крихіткі держави; Країни із середнім рівнем доходу; світові суспільні блага; арабський світ; знання та навчання. Визначено, що Світовий банк зосереджений на ключових питаннях у розвитку країн: підвищення прозорості; розширення соціальних проблем у боротьбі з бідністю; поліпшення конкурентоспроможності країн та збільшення експорту; підвищення ефективності в різних галузях та залучення приватного сектору.

Проведено дослідження стратегічної взаємодії України та Світового банку. Визначено, що у плані стратегічних дій обґрунтовано п'ять ключових цілей: економічне зростання; ефективне врядування; розвиток людського капіталу; верховенство права і боротьба з корупцією; безпека та оборона.

Досліджуючи взаємодію України з групою Світового банку та визначено ключові тенденції у взятті фінансових зобов'язань. Обґрунтовано, що Світовий банк має вагомую роль у боротьбі України із пандемією COVID-19. Зокрема, позитивними є показники реалізації проєкту «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей».

Поряд з цим виділено ряд проблем, які заважають ефективній співпраці України із Світовим банком та потребують підвищеної уваги до вирішення.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

3.1. Шляхи подолання проблем України, що перешкоджають ефективній взаємодії з міжнародними валютно-фінансовими організаціями

Сучасні виклики зовнішнього та внутрішнього середовища похитнули стійкість національної економіки України, зробили її більш уразливою до негативного впливу різних чинників та менш привабливою для взаємодії з іншими організаціями, в тому числі з МВФО. Серед важливих перешкод доцільно виділити наступні:

- безпрецедентні зовнішні шоки, обтяжені повільною реалізацією структурних реформ, що призвели до масштабної економічної кризи. Економіка зіткнулася з подвійним шоком у вигляді конфлікту на сході України та суттєвим погіршенням зовнішніх умов, включаючи падіння цін на товарну продукцію на світовому ринку. Конфлікт призвів до суттєвого скорочення обсягу промислового виробництва та надходжень державного бюджету в Донецькій і Луганській областях, широкомасштабне руйнування ланцюгів постачання та збуту, а також зниження довіри до економіки країни в цілому. Стрімке падіння цін на товари на світових ринках призвело до погіршення умов зовнішньої торгівлі України;

- структурні перешкоди у розвитку та дисбаланси, що накопичились ще до кризи, зробили необхідним суттєве бюджетне та зовнішнє коригування з огляду на шоківі явища, котрі додатково погіршили попит на вітчизняному ринку;

- глибокі структурні недоліки, що мають місце в Україні, перешкождали сталому зростанню та зниженню бідності протягом тривалого

часу. В умовах падіння цін на товари, пандемії, конфлікту на сході України та політичної нестабільності економіка впала на 16%. Україна зараз опинилась на роздоріжжі: економіка стабілізувалась, але перспективи її розвитку залишаються слабкими, має місце суттєва макроекономічна уразливість, а рівень бідності зріс. Критично важливу роль у реалізації перспектив розвитку та досягненні відчутної користі для населення відіграватиме розв'язання давно існуючих структурних проблем одразу на кількох фронтах [60];

– в Україні сформувалася неефективна політична система. Парламент завжди був місцем гострої політичної конкуренції. Доступ до процесу державного управління та вплив на перерозподіл суспільних ресурсів донедавна мали елітарні групи, які використовували для цього як формальні (політичні партії та вибори), так і неформальні інститути (корупцію та захоплення держави у спосіб просування на посади в державному управлінні своїх представників). Чинній суспільній моделі притаманні низький рівень залучення суспільства до процесу ухвалення рішень, слабкість громадського контролю, відсутність потужних демократичних політичних партій, існування яких напряму не залежало би від персони лідера чи зацікавленості її власників і які слугували би своєрідними «сходами» для якісного оновлення політичного класу. Серед інституційних проблем Української держави необхідно виокремити: низьку ефективність роботи Верховної Ради України попередніх скликань, високий рівень політичної корупції; недостатню ефективність інститутів прямої демократії; непослідовність державної політики децентралізації та адміністративно-територіальної реформи; радикальні зміни персонального складу державних органів після кожного електорального циклу з постійним погіршенням його якості; недостатній рівень захисту прав, свобод і законних інтересів громадян через неефективність судової та правохоронної систем.

У результаті проведеної в Україні системної діагностики країни було виявлено три головні виклики, що перешкоджають забезпеченню сталого відновлення та досягненню спільного достатку: макроекономічна

нестабільність, низька продуктивність приватного сектору та неефективність надання послуг. Великі макроекономічні дисбаланси й нестабільність, включаючи значні дефіцити бюджету та рахунку поточних операцій, і неплатоспроможний банківський сектор, не лише позбавили інвесторів довіри, але й сприяли невдалому обранню напряму розвитку в докризовий період. Повільне зростання продуктивності приватного сектору та недостатній поступ у сфері диверсифікації експорту призвели до економічної стагнації після певного відновлення, яке стало можливим за дуже сприятливих зовнішніх умов. Незначні результати, досягнуті на ринку праці, також сприяли надмірній залежності від непосильних пенсійних і соціальних виплат у підвищенні рівня доходів 40 відсотків населення з нижчим рівнем доходів. Неадекватність і неефективність надання послуг стримують результати учасників ринку праці, а особливо 40 відсотків населення з нижчим рівнем доходів, підкріплюючи при цьому макроекономічні дисбаланси й акумулюючи ресурси, що важливі для державних інвестицій.

Проблеми поширеної корупції та впливу бізнес-інтересів на прийняття державних рішень було визначено в стратегії дій України як основоположні перешкоди, що заважають розв'язанню кожної з проблем, описаних вище. За більшістю показників рівня корупції Україна перебуває в нижній частині списку: наприклад, за показником «Контроль над корупцією» системи показників державного управління у світі (World Governance Indicators) країна належить до нижнього 15-го перцентилья, що є суттєво гіршим показником, ніж середній рівень по країнах із доходом, нижчим від середнього (37-й перцентиль) та регіону Європи й Центральної Азії (ЄЦА) (64-й перцентиль). За таких обставин потужні бізнес-інтереси суттєво перешкоджають розв'язанню проблем у сфері макроекономіки, продуктивності та надання послуг. Поширена практика ухиляння від сплати податків та кредитування пов'язаних осіб підриває макроекономічну стабільність; висококонцентрована та антиконкурентна структура виробництва стримує нарощування продуктивності та створення робочих місць, а слабкість в управлінні

державними ресурсами заважає ефективному та результативному наданню державних послуг незважаючи на високі рівні видатків.

– Вплив бізнес-інтересів сформував економіку, характерними рисами якої є концентрація активів і перерозподіл рент між невеликою кількістю вигодонабувачів. Він дав можливість окремим особам одержувати за рахунок держави вигоду від приватизації, концесій, субсидій на енергію, державних закупівель, пільгових кредитів, державних боргових гарантій, перепадів цін та податкових видатків. Вартість активів, задекларованих 100 найбагатшими громадянами України, сягає третини ВВП. На пов'язані з ними компанії у 2002 році припадало 10,9% сукупного обороту та 7% сукупної чисельності працівників, причому до 2019 року ці показники зросли відповідно до 20-23% та 15%. Дані на рівні компаній показують, що пов'язані компанії мають більше працівників, ніж звичайні, але створюють нові робочі місця повільніше й мають нижчу продуктивність. Кількість пов'язаних із корпораціями депутатів в Кабінеті Міністрів та Верховній раді зріс із менш ніж 30% у 1990-ті роки до більш ніж 70% у 2019 році. Вплив бізнес-інтересів стримував економічне зростання України незважаючи на те, що Україна багата на природні ресурси, має кваліфікований людський капітал і стратегічно вигідне місцерозташування в центрі Європи. Вплив приватних інтересів призводить до прямих витрат у формі втрачених надходжень або марно витрачених бюджетних видатків, і непрямих витрат у формі нижчої продуктивності та повільнішого економічного зростання. Прямі збитки держави перевищили 10% ВВП [36].

Окрім того, у 2020 році перед Україною постали нові виклики, пов'язані зі світовою економічною рецесією. Це вплинуло на:

– різке гальмування темпів економічного розвитку (у I кв. 2020 р. реальний ВВП знизився на 1,3 %, у II кв. — на 11,4% до відповідного періоду 2019 р.);

– суттєве скорочення обсягів промислового виробництва (спад промислової продукції відносно відповідного періоду 2019 р. у січні-липні

2020 р. склав 7,7% (ознаки промислової стагнації були помітні ще у 2019 р. спад склав 0,5 %);

- зниження інвестиційної активності (у першому півріччі 2020 р. обсяги капітальних інвестицій зменшилися на 34,9 % порівняно з I кварталом 2019 р.);

- припинення позитивної динаміки експорту товарів (за підсумками січня-липня 2020 р., за даними митної статистики, обсяги експорту товарів зменшилися порівняно з аналогічним періодом 2019 р. на 7,4 %);

- скорочення надання туристичних і рекреаційних послуг, індустрії гостинності через відкладення початку сезону відпочинку, скорочення потоку іноземних туристів, обмеження проведення масових заходів тощо;

- загострення проблеми безробіття в умовах скорочення економічної активності та зменшення мобільності населення;

- значне ускладнення виконання державного бюджету (дохідну частину було зменшено на 119,7 млрд грн, а дефіцит збільшено майже втричі-до 298,4 млрд грн (7,5 % ВВП, що є найбільшим показником за останні 20 років);

- ускладнення становища у банківському секторі, що виявляється в уповільненні приросту депозитів, збереженні тренду скорочення корпоративного кредитування та зменшенні частки довгострокових кредитів;

- посилення курсової нестабільності через коливання попиту і пропозиції на валютному ринку, зниження надходжень від експорту, вплив капіталу з України в умовах глобальної кризи, зменшення валютних переказів трудових мігрантів.

Безпосередній гальмівний ефект карантину для України виявився слабшим, ніж прогнозувалося для країн з подібною моделлю протидії поширенню захворювання на COVІD-19. Водночас дефіцит ресурсів і нестійкість досягнутої стабільності в грошово-кредитній та валютно-курсній сферах, що значно посилилася під час коронакризи, зменшують привабливість України як об'єкта для фінансування коштів МВФО.

Очікується, що відновлення економіки України в 2021 році буде незначним, враховуючи високий рівень невизначеності щодо прогресу з вакцинацією та щодо спрямованості економічної політики на усунення перешкод у залученні інвестицій та забезпечення макроекономічної стабільності. Прогнозоване зростання ВВП на 3,8 відсотка підкріплене низькою статистичною базою у сільському господарстві та переробній промисловості, але з іншого боку враховує можливість подальших тимчасових локдаунів у першій половині 2021 року через затримки у проведенні щеплень.

Дефіцит бюджету в 2021 році очікується на рівні 5,4%. Це, разом із запланованим погашенням державного боргу у розмірі 10,5 відсотка ВВП у 2021 році та 1,3 відсотка заборгованості державного сектору перед приватним, збільшує загальні потреби у фіскальному фінансуванні до 17,2 відсотка ВВП (у порівнянні з 15 відсотками ВВП у 2020 році). Збільшення мінімальної заробітної плати призведе до зростання фонду заробітної плати до більш ніж 11 відсотків ВВП і створить додатковий тиск на дисбаланс поточного рахунку та інфляцію. Для усунення інфляційних тисків у середньостроковій перспективі необхідна розсудлива фіскальна політика.

Очікується, що рівень бідності, на основі міжнародної межі бідності зі споживанням на душу населення менш ніж 5,5 доларів США на день, знизиться до 2,5 відсотка в 2021 році, аналогічно рівню 2019 року. Прискорення темпів реформ є ключовим фактором для досягнення швидшого економічного зростання та зменшення рівня бідності у 2022 та 2023 роках [52].

Отже, у результаті дослідження ключових проблем України нами визначено три взаємопов'язані шляхи до сталого економічного зростання та справедливого розподілу, а також перелік конкретних заходів щодо подолання проблем розвитку, що стоять перед Україною (рис. 3.1). Проте слід зазначити, що рішення здійснення реформ владою за підтримки з боку міжнародної спільноти, включаючи Світовий банк і МВФ, допомогло стабілізувати економіку та зменшити величезні дисбаланси.

Рисунок 3.1 – Напрями та заходи подолання проблем розвитку України

Джерело: складено автором на основі [37].

Було здійснено ряд реформ основоположного та стабілізаційного характеру, як реформування тарифів на енергопостачання; зміцнення системи соціального страхування; стабілізація банківського сектору; оптимізація умов ведення бізнесу; вдосконалення системи державних закупівель, зовнішнього

аудиту та управління державними інвестиціями; а також впровадження ключових антикорупційних інструментів.

3.2. Стратегічні перспективи взаємодії України з міжнародними валютно-фінансовими організаціями

Департаментом міжнародних фінансових проєктів Міністерства фінансів передбачено ряд заходів на 2021 рік, що сприятимуть покращенню взаємодії з МВФО та використання коштів. Так, щодо розгляду перспектив взаємодії із Групою Світового банку (табл. 3.1), то спостерігається реалізація проєктів у сфері медицини, освіти, енергозбереження та відновлення економіки.

Таблиця 3.1 – Перспективи стратегічної взаємодії України із групою Світового банку за проєктами

Напрямок реалізації проєкту	Характеристика проєкту	Сума виділених коштів, млн дол.
Розвиток економіки	Перша та Друга позики на політику розвитку в сфері економічного відновлення	350
Медицина	Екстрене реагування на COVID-19 та вакцинація в Україні	90
	Додаткове фінансування для протидії COVID-19 в рамках Проєкту доступу до довготермінового фінансування	100
Освіта	Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів	200
Енергоефективність	«Другий проєкт з енергоефективності»	150
	Встановлення гібридних систем з виробництва електроенергії в ПрАТ «Укргідроенерго» (МБПП та ФЧТ)	205

Джерело: складено автором за даними [48].

Щодо проєктів Європейського інвестиційного банку, то тут передбачено реалізацію проєкту «Розвиток ДП «Міжнародний аеропорт «Бориспіль». Реконструкція льотної зони № 2», відповідно до угоди про взаємодію буде виділено 270 млн євро. У перспективах передбачається реалізація і ряду проєктів KfW (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Перспективи стратегічної взаємодії України із KfW за проєктами

Сфера реалізації проєкту	Характеристика проєкту	Кредит, млн євро	Грант, млн євро
Екологія	Муніципальна програма захисту клімату II (м. Чернівці) – Стадія 2	12	2
Енергоефективність	Підвищення ефективності передачі електроенергії (Модернізація підстанцій) II	32,5	0,5
	Рефінансування енергоефективності для українських підприємств через банківський сектор – Фонд розвитку підприємництва (ФРП III)	7	0,4
	Енергоефективність у громадах	25,5	1

Джерело: складено автором за даними [48].

В цілому, на перспективу 2021-2022 років планується набуття чинності 18 спільних із МВФО угод на загальну суму 490 млн дол. та 2031,85 млн. євро.

Для того, щоб ці стратегічні плани реалізувалися, уряду країни потрібно здійснити ряд заходів з вирішення питань:

- посилення моніторингу виконання проєктів МВФО шляхом аналізу досягнення показників результативності за участі МВФО;
- унормування питання офіційного перекладу угод МВФО з метою скорочення терміну набрання ними чинності;
- вдосконалення підходів до визначення розміру і виду майнового забезпечення за залученими позиками (кредитами) МВФО.

Як висновок, слід зазначити, що МВФО відіграють важливу роль у підтримці економічних реформ в Україні, надаючи можливість залучення пільгових фінансових ресурсів, тоді як вітчизняний ринок капіталів має недостатні фінансові можливості для задоволення цих потреб. Метою допомоги з боку МВФО групи Світового банку є реалізація ключових проектів розвитку вітчизняної економіки, технічної допомоги, прямих інвестицій в економіку України. Разом з тим, можна виділити такі основні проблеми співробітництва України з МФО:

- 1) випадки нецільового використання кредитів;
- 2) неефективне використання залучених коштів;
- 3) ігнорування можливості залучення коштів на фінансовому ринку;
- 4) згортання проектів після припинення фінансування;
- 5) недостатній рівень «інноваційності» проектів тощо.

Ці та інші проблеми можуть бути вирішені шляхом підвищення контролю за цільовим використанням ресурсів, ліквідацією корупції, підвищення інвестиційної привабливості та кредитоспроможності вітчизняних підприємств, диференціювання джерел фінансових коштів за рахунок розширення ринкової складової. Таким чином можливо зменшити залежність економіки України від ресурсів МВФО та поглибити участь країни на світових фінансових ринках.

Взаємодія з МВФО створює надії на покращення становища України, оскільки збільшує можливості до реалізації наступних перспектив:

1. Кращі умови для бізнесу та інвестицій. Економіка України потребує якомога швидшого повернення на траєкторію відновлення. Досягнення щонайменше 5% річного економічного зростання є безальтернативним. Саме такий рівень економічного зростання дозволить ефективно боротися з бідністю. Заходи відновлення економічного зростання потрібно сконцентрувати на трьох основних напрямках:

– активізація банківського кредитування суб'єктів бізнесу, зокрема малого і середнього;

- корекція механізмів антиінфляційної політики; вчасне ухвалення закону про Державний бюджет на відповідний рік;
- підвищення ефективності управління бюджетними видатками, прозорості та контролю над їх використанням.

2. Розвиток внутрішнього ринку як основи стійкого зростання, зокрема, зменшення імпортозалежності національної економіки; сприяння розвитку малого і середнього бізнесу; поліпшення умов реалізації людського потенціалу; зміцнення інституційної основи національної економіки; її декриміналізація та детінізація.

3. Активна експортна політика: поліпшення структури експорту; освоєння нових зовнішніх ринків і розширення кола зовнішньоторговельних партнерів України; сприяння виходу на зовнішні ринки нових учасників зовнішньоекономічної діяльності.

4. Якісна інфраструктура. Розвиток України як сучасної європейської держави неможливий без докорінного підвищення якості інфраструктури — медичної, освітньої та наукової, соціальної, енергетичної, транспортної, інформаційної тощо. Передумовою підвищення доступності медичної допомоги стане чіткий перелік гарантованих медичних послуг та обґрунтовані стандарти їх надання. Має бути запроваджено загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування з внесенням відповідних змін до податкового та бюджетного законодавства.

Разом з тим, взаємодія з окремими МВФО наразі піддається вагомій критиці. Це стосується, зокрема, взаємодії України та МВФ. МВФ підтримує багато країн, що розвиваються, допомагаючи їм долати грошові проблеми та підтримувати стабільну міжнародну фінансову систему. Незважаючи на цю чітко визначену мету, виконання її роботи може бути дуже складним та мати широкі наслідки для країн-реципієнтів. Як результат, МВФ має як своїх критиків, так і своїх прихильників. Виклики для таких організацій, як МВФ та Світовий банк, не лише в частині деяких операційних недоліків, але й у

глобальному політичному середовищі, в якому вони працюють. МВФ зазнав низки критичних зауважень, зокрема щодо:

1. Умови надання позик. МВФ обумовлює надання позик країнам реалізацією певної економічної політики, яка, як правило, включає наступне:
 - скорочення державних запозичень (більші податки та менші витрати);
 - вищі процентні ставки для стабілізації валюти;
 - дозвіл фірмам, які зазнають невдач, збанкрутувати;
 - структурна перебудова (приватизація, дерегуляція, зменшення корупції та бюрократії).

Суворі політика часом спрацьовувала, але завжди вимагала політичного збитку, оскільки вплив на пересічних громадян, як правило, досить жорсткий. Початкова справа в главі 2 «Міжнародна торгівля та прямі іноземні інвестиції» представляє поточний вплив політики МВФ на Грецію. Деякі припускають, що умови позики базуються на тому, що називається «Вашингтонським консенсусом», зосереджуючись на лібералізації торгівлі, інвестиціях та фінансовому секторі, дерегуляції та приватизації націоналізованих галузей. Часто умови обумовлюються без належного врахування індивідуальних обставин країн-позичальників, а директивні рекомендації Світового банку та МВФ не дозволяють вирішити економічні проблеми всередині країн.

2. Реформи валютного курсу. Коли МВФ втрутився в Кенію в 1990 рр., вони змусили Центральний банк скасувати контроль над потоками капіталу. Консенсус полягав у тому, що це рішення полегшило корумпованим політикам переказ грошей з економіки (відомий як скандал з Голдманом). Критики стверджують, що це ще один приклад того, як МВФ не зрозумів динаміки країни, з якою вони мали справу, наполягаючи на загальних реформах.

3. Девальвація. На початкових етапах МВФ критикували за те, що він дозволив інфляційну девальвацію.

4. Критика вільного ринку з боку МВФ. Краще дозволити ринкам капіталу працювати без спроб втручання, оскільки це може вплинути на валютні курси, що лише погіршують ситуацію – краще дозволити валютам вийти на ринковий рівень. Порятунки країн з великими боргами є морально небезпечним; країни, які знають, що завжди існує допомога, отримуватимуть позики і витратять більш необдуманно.

5. Відсутність прозорості та участі. МВФ критикували за «нав'язування політики з незначними або відсутніми консультаціями з постраждалими країнами».

6. Підтримка військових диктатур. Десятиліття МВФ критикували за підтримку військових диктатур.

Щодо групи світового банку, то згідно з твердженнями New York Times [11], Світовий банк критикується насамперед з наступних причин:

Адміністративна некомпетентність. Світовий банк та його практики кредитування все частіше вивчаються, і критики стверджують, що «Світовий банк перейшов від того, щоб бути позикодавцем останньої інстанції до міжнародної організації соціального забезпечення», в результаті чого інституція «роздута, некомпетентна і навіть корумпована». Також звинувачує те, що «німецькі стандарти кредитування банку призвели до стрімкого погіршення кредитного портфеля» [11].

Нагородження або підтримка неефективних або корумпованих країн. Кредитна політика банку часто винагороджує макроекономічну неефективність у слаборозвиненому світі, дозволяючи неефективним країнам уникати типів фундаментальних реформ, які в кінцевому рахунку призведуть до злиднів у їхніх країнах. Багато аналітиків зазначають, що найкращим прикладом є порівняння фантастичного зростання в Східній Азії з жалюгідними економічними умовами Африки. У 1950 р. регіони були схожі – ВВП на душу населення були нижчі ніж у Нігерії. Але, проводячи макроекономічні реформи, високі заощадження, інвестуючи в освіту та основні соціальні послуги та відкриваючи свої економіки для світового

торгового порядку, «Тихоокеанські тигри» змогли вийти з бідності та перетворитися на багатство з дуже малою допомогою з боку Світового банку. Однак багато країн Африки сподіваються насамперед на багатосторонню допомогу таких організацій, як Світовий банк, уникаючи при цьому фундаментальних макроекономічних реформ із плачевними, але передбачуваними результатами.

Консерватори зазначають, що Світовий банк позичив понад 350 мільярдів доларів за півстоліття, переважно для слаборозвинених країн світу, і мало що для цього показав. В одному дослідженні стверджувалося, що із шістдесяти шести країн, які отримували фінансування від банку з 1975 по 2000 рр., Значно більше половини були не в кращому положенні, ніж раніше, а двадцять - насправді в гіршому стані. У той же період Сінгапур, який отримав одну допомогу Світового банку, досяг зростання ВВП на душу населення більш ніж на 6 відсотків на рік.

Зосередження уваги на великих проектах, а не на місцевих ініціативах. Деякі критики стверджують, що позики Світового банку надають перевагу «великим інфраструктурним проектам, таким як будівництво дамб та електростанцій, перед проектами, які приносять користь бідним, такі як освіта та базове медичне обслуговування». Проекти часто руйнують місцеве середовище, включаючи ліси, річки та рибальство. Деякі підрахунки свідчать про те, що «понад два з половиною мільйони людей були переміщені через проекти, що стали можливими завдяки позикам Світового банку». Невдалі проекти, стверджують екологи та антиглобалістські групи, є особливо показовими: у Таїланді дамба Пак Мун знищила промисел річки Мун, збіднивши тисячі людей, які заробляли на життя, і назавжди змінивши раціон харчування в регіоні.

Інший приклад був у 2009 році, коли внутрішній аудит виявив, що СБ «проігнорувала власні екологічні та соціальні стандарти захисту, коли затвердила майже 200 млн дол. США гарантії позик на виробництво пальмової олії в Індонезії. Індонезія є джерелом запасів природних лісів та торф'яних

боліт, які природно уловлюють вуглекислий газ – основний парниковий газ, який спричиняє кліматичні зміни. Але нестримне знищення лісів, щоб звільнити місце для плантацій пальмової олії, спричинило гігантські викиди вуглекислого газу та зубожіння тисяч людей, які заробляли на життя риболовлю, і назавжди змінили раціон цього регіону. «Для кожної інвестиції дозволялося переважати комерційний тиск» –написали аудитори [53]. СБ відповіла на аудит, визнавши «недоліки в процесі перегляду». Але позикодавець також захищав інвестиції у виробництво пальмової олії як спосіб подолання бідності в Індонезії. СБ вважає, що виробництво пальмової олії, що здійснюється в екологічно та соціально стійкий спосіб, може забезпечити основну підтримку сильної сільської економіки, забезпечивши зайнятість та покращивши якість життя мільйонів сільських бідних у тропічних районах [11].

Негативний вплив на теорію та практику. Будучи одним із двох бреттонвудських інститутів, Світовий банк відіграє велику роль у дослідженнях, навчанні та формуванні політики. Критики стурбовані тим, що, оскільки Світовий банк і МВФ розглядаються як експерти у галузі фінансового регулювання та економічного розвитку, їхні погляди та приписи можуть підірвати або усунути альтернативні перспективи розвитку [58].

Домінування країн G7. Індустріальні країни домінують у структурах управління Світового банку та МВФ. Як правило, ці провідні країни-G7 приймають рішення та проводять політику, оскільки вони є найбільшими донорами, деякі пропонують без достатніх консультацій з бідними та країнами, що розвиваються [58].

Підсумовуючи, зазначимо, що розвиток України та реалізація стратегічних цілей економічного зростання можлива при ефективній взаємодії з ключовими міжнародними валютно-фінансовими організаціями (Міжнародним валютним фондом та Світовим банком) у напрямі подолання існуючих в українській економіці проблем.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі «Напрями удосконалення взаємодії України з міжнародними валютно-фінансовими організаціями» обґрунтовано шляхи подолання проблем України, що перешкоджають ефективній взаємодії з міжнародними валютно-фінансовими організаціями та визначено стратегічні перспективи взаємодії України з міжнародними валютно-фінансовими організаціями.

Серед ключових перешкод, які гальмують взаємодію України з міжнародними валютно-фінансовими організаціями слід виділити наступні: наявність постійних безпрецедентних зовнішніх шоків, обтяжені повільною реалізацією структурних реформ, призвели у до масштабної економічної кризи; структурні перешкоди у розвитку та дисбаланси, що накопичились ще до кризи; глибокі структурні недоліки, що мають місце в Україні; неефективна політична система; проблеми поширеної корупції та вплив бізнес-інтересів на прийняття державних рішень. Визначено, що у окрім вищезазначених, у 2020 році перед Україною постали нові виклики, пов'язані зі світовою економічною рецесією: різке гальмування темпів економічного розвитку; суттєве скорочення обсягів промислового виробництва; зниження інвестиційної активності; припинення позитивної динаміки експорту товарів; загострення проблеми безробіття; ускладнення становища у банківському секторі, що виявляється в уповільненні приросту депозитів, збереженні тренду скорочення корпоративного кредитування та зменшенні частки довгострокових кредитів; посилення курсової нестабільності через коливання попиту і пропозиції на валютному ринку.

На основі узагальнення існуючих проблем розвитку України запропоновані напрями та заходи їх подолання. Зокрема, визначено важливі стратегічні перспективи у національній економіці України, що можливі до реалізації при ефективній взаємодії України та міжнародних валютно-

фінансових організацій: кращі умови для бізнесу та інвестицій; розвиток внутрішнього ринку та зменшення імпортозалежності національної економіки; активна експортна політика; якісна інфраструктура. Доведено, що як МВФ, так і СБ мають протиріччя у своїй діяльності, зокрема, критики звинувачують ці організації у: підтримці неефективних або корумпованих країн; фінансування проєктів, що шкодять екології; бюрократизацію вибору країн для фінансової підтримки тощо.

ВИСНОВКИ

У роботі проведено дослідження взаємодії України з міжнародними валютно-фінансовими організаціями та зроблено наступні висновки:

1. Дослідження значення та ролі міжнародних валютно-фінансових організацій у світовій економіці дозволило обґрунтувати їх сутність як організацій, що створена на основі міждержавних (міжнародних) угод у сфері міжнародних фінансів, де учасниками угод можуть виступати держави і недержавні інститути

2. Надано характеристику видам міжнародних валютно-фінансових організацій та визначено, що провідну роль у розвитку світової економіки серед МВФО відіграють Міжнародний валютний фонд та група Світового банку. Проведена порівняльна характеристика та визначені ключові спільні і відмінні риси цих організацій. Визначено, що відповідно до відомостей Єдиного державного реєстру Міжнародних організацій, членом яких є Україна, станом на початок 2020 року Україна є членом 81 міжнародної організації, серед яких станом на кінець 2020 року найбільшу кількість проектів МВФО було профінансовано Європейським інвестиційним банком. Дослідження обсягів використання коштів показало, що за більшістю проектів наразі використано менше половини коштів. Виключення становить проект Світового банку та Євратом.

3. Досліджено сучасні тенденції відносин Міжнародного валютного фонду та визначено основні напрями співпраці України та Національного банку з МВФ: співпраця за програмами підтримки платіжного балансу (Stand-by та Механізм розширеного фінансування), щорічні консультацій, технічна допомога, а також реалізація іншої діяльності в рамках членства. Визначено обсяги кредитування України Міжнародним валютним фондом за весь період співпраці. Встановлено, що продовження співпраці України з Міжнародним валютним фондом може принести користь економіці країни, оскільки

подальша співпраця має стати гарантією проведення структурних реформ в українській економіці. Другий позитивний момент – внутрішня і зовнішня стабільність, підтримка курсу, покриття дефіциту бюджету. Разом із тим, робота програми МВФ означає можливість появи ризиків, зокрема кошти від МВФ можуть бути витрачені не на структурні реформи. Другим ризиком є збільшення державного боргу.

4. Світовий банк та українська влада реалізують Концепцію партнерства з Україною на 2017-2021 фінансові роки, яка має на меті надання підтримки країні в забезпеченні тривалого відновлення економіки на користь усього населення. Концепція партнерства, що реалізовується, орієнтована на підвищення ефективності функціонування ринків, створення умов, необхідних для забезпечення фіскальної та фінансової стабільності, а також удосконалення надання послуг для всього населення України. Проведено аналіз зобов'язань України перед групою Світового банку та визначено, що серед основних проблем співробітництва наголошують на непрозорості системи відбору кредитних проектів (переважно на основі «міністерського лобіювання», а не відкритого тендеру або обговорення) та відсутності реальної оцінки ефективності реалізації проектів. Кредити надаються під гарантії державного бюджету, а тому позичальники повинні повертати надані кредити. Поряд з цим позитивним є те, що Світовий банк допомагає Україні розширити свою відповідь у боротьбі з пандемією та схвалив додаткову позику на суму 135 мільйонів доларів США для підтримки реформування системи охорони здоров'я України.

5. Обґрунтовано шляхи подолання проблем України, що перешкоджають ефективній взаємодії з міжнародними валютно-фінансовими організаціями. У результаті дослідження ключових проблем України нами визначено чотири взаємопов'язані шляхи до сталого економічного зростання та справедливого розподілу, а також перелік конкретних заходів щодо подолання проблем розвитку, що стоять перед Україною: досягнення

макроекономічної стабільності; підвищення продуктивності приватного сектору; забезпечення ефективних послуг та адресна допомога.

6. Визначено стратегічні перспективи взаємодії України з міжнародними валютно-фінансовими організаціями та обґрунтовано перспективи стратегічної взаємодії України із групою Світового банку за проєктами у напрямках розвитку економіки, медицини, освіти, енергоефективності. В цілому, на перспективу 2021-2022 років планується набуття чинності 18 спільних із МФВО угод на загальну суму 490 млн дол. та 2031,85 млн. євро.

В цілому, слід зазначити, що МВФО відіграють важливу роль у підтримці економічних реформ в Україні, надаючи можливість залучення пільгових фінансових ресурсів, тоді як вітчизняний ринок капіталів має недостатні фінансові можливості для задоволення цих потреб. Для того, щоб ці стратегічні плани реалізувалися, уряду країни потрібно здійснити ряд заходів з вирішення питань: посилення моніторингу виконання проєктів МВФО шляхом аналізу досягнення показників результативності за участі МВФО; унормування питання офіційного перекладу угод МФО з метою скорочення терміну набрання ними чинності; вдосконалення підходів до визначення розміру і виду майнового забезпечення за залученими позиками (кредитами).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альтшулер А. Б. Международное валютное право. М.: Междунар. отношения, 1984. 254 с.
2. Базилюк Я.Б. Пріоритетні напрями підвищення результативності співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями. *Фінанси України*. 2014. № 1. С. 54–66.
3. Борідько Н., Криворучко Н. Міжнародні фінансові організації та їх вплив на інвестиційний простір України. URL: http://www.bdpu.org/scientific_published/conf021009/articles/Section_3/Boridko.pdf.
4. Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/>
5. Гердеген Матіас. Міжнародне право. Київ: «К.І.С.», 2011. 306 с.
6. Дахно І. І. Міжнародне економічне право: курс лекцій. Київ: МАУП, 2000. 160 с.
7. Денисенко М. П., Поліщук М. Р. Співробітництво України з міжнародними організаціями. *Наукові праці НУХТ*. 2020. № 26.1. С. 41-49.
8. Дрісколл Д. Д. МВФ і Світовий банк: як вони відрізняються. URL: <Http://www.imf.org/external/pubs/ft/exrp/differ/differ.htm>
9. Єдиний державний реєстр міжнародних організацій, членом яких є Україна. URL: <https://data.gov.ua/dataset/89ea21a9-e0bf-4cac-a05e-c3da6e63d360>
10. Іваницька О. М., Невгад Г. Ю, Балкова І. М. Вплив траншів МВФ на економіку України. *Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія «Економіка, право, політологія, туризм»*. 2014. № 4. С. 14-17.
11. Інтернет-версія газети «The New York Times». URL: <https://www.nytimes.com/>
12. Кваша О. С. Тенденції співробітництва України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями: сучасний стан та перспективи розширення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету:*

Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. № 7.1. С. 157-162.

13. Керівництво з питань фінансування заходів з підвищення енергоефективності об'єктів бюджетної сфери Львівської області. URL: http://eef.org.ua/wpcontent/uploads/2016/12/Brosh_Kerivnyctvo.pdf

14. Кименко К. В. Актуальні проблеми модернізації фінансової системи України модернізації фінансової системи України. *Ефективна економіка. 2015. № 7. С. 5-6.*

15. Кожухова Т. В. Фінансування Світовим банком проектів розвитку в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. № 15. С. 17-20.*

16. Козюк В.В. Експансія кредиту в системі макрофінансових дисбалансів. *Фінанси України. 2010. № 1. С. 54-65.*

17. Колосова В. П. Співробітництво України з міжнародними установами та секторальна бюджетна підтримка : монографія. Київ: ДННУ «Акад. фін. Управління», 2013. 256 с.

18. Колосова В. П. Фінансові ресурси міжнародних інституцій у системі бюджетного планування України: дис. ... докт. екон. наук: 08.00.08 / Київський торговельно-економічний університет. Київ, 2017. 436 с.

19. Колосова В. П. Вплив міжнародних фінансових організацій на економічний розвиток країни: питання теорії. *Науковий журнал "Економіка України". № 2016. 12 (661). С. 61-71.*

20. Кредитні ресурси для фінансування інвестиційних проектів. URL:- <http://www.me.gov.ua/file/link/83049/file/Kredit.doc>

21. Куцик П. О., Ковтун О. І., Башнянин Г. І. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку: монографія. Львів: Видавництво ЛКА, 2015. 594 с.

22. Куцик П. О., Ковтун О. І., Башнянин Г. І., Шевчук В. Інтеграція економіки України в глобальне господарство: проблеми та перспективи. *Економіст. 2017. № 2. С. 11-19.*

23. Лютик О. М., Лисак Д. С. Вплив кредитів міжнародних фінансових організацій на фінансову політику України. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. № 3 (65). С. 65-69.
24. МВФ назвав умови видачі кредиту Україні. URL: <http://gazeta.ua/index.php?id=264052>.
25. Мельник Т. М. Зовнішньоекономічний сектор України: реалії та перспективи. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2016. № 4. С. 38-55.
26. Меморандум про економічну та фінансову політику. *Офіційний сайт НБУ*. URL: <http://www.bank.gov.ua/Publication/others/Memorandum.pdf>.
27. Миськів Г. В. Кредити міжнародних фінансових організацій в економіці України. *Фінансовий простір*. 2015. № 2 (18). С. 49-54.
28. Мицюк С., Мегей В. Сучасний стан та перспективи співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2015. № 12 (177). С. 31-38.
29. Міжнародна економіка / За ред. А.П. Румянцева. К.: Знання, 2006. 479 с.
30. Міжнародне право. Основні галузі: підручник для студ. вищих навч. закл./ за ред. В. Г. Буткевича. Київ: Либідь, 2004. 240 с.
31. Мірошниченко Ю. В. Кредитна залежність української економіки від МВФ. *Академічний огляд*. 2012. № 1. С. 150-156.
32. Мозговий О. М., Оболенська Т. Є., Мусієць Т. В. Міжнародні фінанси: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2005. 557 с.
33. Мошенец Е. Энергия капитала. *Инвестгазета*. 2010. № 7. С. 44-45.
34. Опришко В. Ф. Міжнародне економічне право і процес: монографія. Київ: Парламентське вид-во, 2014. 345 с.
35. Офіційний сайт Міжнародного Валютного Фонду. URL: <http://www.imf.org/external/index.htm>.
36. Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://www.worldbank.org/>

37. Партнерство Світовий банк – Україна. Огляд програм для країни. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org>
38. Перели І. Які міжнародні фінансові організації дають кредити українському бізнесу і як їх отримати? URL: http://www.megabank.net/ua/press_about_bank/1299/.
39. Перелік проектів міжнародної технічної допомоги, зареєстрованих в установленому законодавством порядку. *Міністерство економічного розвитку і торгівлі України*. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&title=PerelikProektivMizhnarodnoiTekhni>.
40. Петрик О. А., Батковський В. О. Фінансові програми МВФ для надання фінансової допомоги країнам. *Вісник НБУ*. 2014. № 6 (17). С. 7-10.
41. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій : Закон України від 24.06.1992 р. № 2402-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text>
42. Проблеми і перспективи розвитку фінансової системи України : монографія / за ред. І. О. Школьник, І. І. Рекуненка. Суми : Сумський державний університет, 2017. 343 с.
43. Рудик Н. Міжнародне кредитування ЄБРР як джерело фінансування розвитку підприємств України. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. № 2. С. 110-115.
44. Сакс Дж. Конец бедности. Экономические возможности нашего времени. М. : Изд. Института Гайдара, 2011. 424 с
45. Сахно С. В., Стрілець В. Ю. Діяльність міжнародних валютно-фінансових організацій на сучасному етапі глобалізації світу. *Актуальні проблеми теорії та практики міжнародних економічних відносин в умовах глобальної трансформації*: матеріали наукової конференції студентів та молодих

вчених спеціальності «Міжнародні економічні відносини» (м. Полтава, 2 грудня 2020 року) / за заг. ред. Стрілець В.Ю. Полтава : ПУЕТ, 2020. С. 64-69

46. Скоробогатова Н. Є., Балєва Н. М. Удосконалення механізму фінансового співробітництва між Україною та ЄС. *Економіка та держава*. 2016. № 12. С. 72-77

47. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями: інформація офіційного сайту Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions>

48. Співпраця України з Міжнародними фінансовими організаціями: інформація офіційного сайту Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/spivrobotnictvo-shhodo-zaluchannja-finansuvannja-mfo>

49. Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями: інформація офіційного сайту Міністерства закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhнародni-vidnosini/spivrobotnictvo-ukrayini-z-mizhнародnimi-finansovimi-instituciyami>

50. Стан та перспективи співробітництва України зі Світовим банком: URL: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/2929.htm>

51. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право: підручник. Київ: Знання, 2012. 631 с.

52. Україна та Світовий банк: досвід та перспективи співпраці. Матеріали круглого столу. Національний інститут стратегічних досліджень при президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1584/>.

53. Фрідман Л. «Як Світовий банк дозволив“ укласти угоду, спалюючи тропічні ліси». *New York Times*. URL: <Http://www.nytimes.com/cwire/2009/08/19/19climatewire-how-the-world-bank-let-deal-making-torch-the-33255.html> .

54. Цебенко Н. М. Роль міжнародних фінансових організацій у модернізації виробничої інфраструктури української економіки. *Наукові записки Української академії друкарства*. 2018. № 1. С. 132–143.

55. Шереметьєва О. Поняття міжнародної фінансової організації. *Юридична Україна*. 2017. № 2-3. С. 58-64.
56. Шумилов В. М. Международное финансовое право: учебник. М. : Междунар. отношения, 2011. 328 с.
57. Щодо вдосконалення роботи України з МВФ – МБРР: аналітична записка. *Національний інститут стратегічних досліджень при президентові України*. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1601/>. 19
58. Які основні занепокоєння та закиди щодо Світового банку та МВФ? Бреттон-Вудський проєкт. URL: <Http://www.brettonwoodsproject.org/>
59. Deaton A. *The Great Escape: Health, Wealth, and the Origins of Inequality*. Princeton : Princeton University Press, 2015. 360 p
60. Ukraine - Country partnership framework for the period FY17-21: World Bank Group. URL: <http://documents.worldbank.org/>